ἔτος 1. ἀριθ. 5.

ΙΩΝΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ.

ΣΜΥΡΝΗ τῇ 30 Νοεμβρίου 1850.

ΦΙΛΟΠΑΤΙΟΝ καὶ ΠΗΓΗ.

Πρὸς δυσμὰς τοῦ Βυζαντίου, ἔξω τῶν χερσαίων τειχῶν, τόπος τις ὁμαλὸς ὁπωσοῦν καὶ ἱππήλατος, καὶ ὑλοερὸς καὶ σύδενδρος τὸ πάλαι, ὡς καὶ νῦν, ἀπέχων ὀλίγον ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς Προποντίδος, ἐλέγετο ἐπὶ τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων *Φιλοπάτιον*, ὠνομασθεὶς ἴσως κατὰ τὸν Κίναμον, [ἱστορικὸν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς], ἀπὸ τοῦ εἰς αὐτὸν γινομένου *φίλου περιπάτου*, ἤτοι ἀγαπητῆς περιδιαβάσεως, τῶν Βυζαντίων. Ὁ τόπος οὗτος ἐλέγετο καὶ *Λιβάδιον* κατὰ τὴν Κωνσταντινιάδα, ἐξ ἧς ἠρανίσθημεν προχείρως πάσας τὰς ἀρχαιολογικὰς ταύτας πληροφορίας, καὶ *Προάστειον*, ὡς τόπος κατοικούμενος τότε ἀναμφιβόλως, ὑπάρχων ὄντως ἀξιοκατοίκητος. Ἤρχοντο δὲ εἰς αὐτὸν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῶν πρὸ τούτου πέντε νοτιωτέρων τοῦ χερσαίου τειχισμοῦ πυλῶν, *Χρυσῆς*, *Ῥηγίας*, *Πηγαίας*, *Μελανδησίας*, καὶ *Ῥωμανίδος*, περὶ ὧν σημειωτέον κατὰ πασέκβασιν, ὅτι ἡ μὲν Χρυσῆ πύλη, ἡ νοτιωτάτη καὶ καλλίστη πασῶν, [κλεισμένη οὖσα καὶ νῦν, ὡς ἦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐλευθέρωσιν αὐτοῦ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, διὰ λόγον ἀνεξήγητον], ἐκτίσθη χρυσωθεῖσα καὶ καλλωπισθεῖσα πολλαχῶς ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, καὶ δι' αὐτῆς κατ' ἔθος παλαιὸν εἰσήρχοντο οἱ αὐτοκράτορες, ἐπιστρέφοντες ἐν θριάμβῳ ἀπό τινος νίκης μετὰ παρατάξεως. Ἡ δὲ ἀμέσως μετὰ τὴν Χρυσῆν πύλην Ῥηγία, (λεγομένη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Πύλη Ἑπταπυργίου, Γεδὶ κουλὲ καπισί], ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Ῥηγίου ἢ Μικροῦ Ζεύγματος [Κουτσοὺκ Τσεκμεζὲ], ἐπινείου τῶν Βυζαντίων κατὰ τὴν Προποντίδα. Αἱ δύω αὗται πύλαι, Χρυσῆ καὶ Ῥηγία, γειτονεύουσι πρὸς τὰ *Ψαμμαθεῖα*, συνοικίαν μεγάλην τοῦ Βυζαντίου, περιέχουσαν σήμερον μόλις 2000 Γρηκικας οἰκογενείας, καὶ ὠνομασθεῖσαν οὕτω πιθανῶς ἐκ παλαιοῦ ἀπὸ τὸ ψαμμαθῶδες ἢ ἀμμῶδες τοῦ τόπου, πρὶν κατοικηθῇ συμπεριληφθεὶς ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς πόλεως περιτειχισμῷ, καὶ ὄχι κατ' ἄλλας ἄλλων ἐτυμολογίας. Ἡ δὲ Πηγαία πύλη, ἡ μετὰ τὴν Ῥηγίαν πρὸς βορρᾶν, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Πηγῆς τοῦ Φιλοπατίου, περὶ ἧς ὁ λόγος, δι' ἧς ἤρχοντο καὶ τότε, ὡς καὶ νῦν ἀπὸ τῶν Ψαμμαθείων τὰ βορρινότερα μέρη καὶ ἀπὸ τὰ ἐνδότερα τοῦ Βυζαντίου. Λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Σηλιβριάς πύλη, [Σιλίβρικαπισί]. Ἡ δὲ Μελανδησία πύλη (Μεβλιαχανὲ καπισὶ), ἡ μετὰ τὴν Ῥηγίαν πρὸς βορρᾶν, ἔλαβε τὄνομα, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τῆς Μελαντιάδος κώμης ἢ πολίχνης τῶν περιχώρων τοῦ Βυζαντίου πρὸς δυσμὰς, εἰς ἣν ἤρχοντο διὰ τῆς πύλης ταύτης. Τὸ δὲ ὄνομα προδήλως τῆς Μελαντιάδος ἐδόθη ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς τοῦ τόπου μελανίας, ὡς καὶ εἰς ἄλλους τόπους τῆς παλαιᾶς γεωγραφίας. Τέλος ἡ Ῥωμανὶς πύλη [Τόπ καπισὶ], ἡ τῶν πέντε βορρειωτέρα, ἔχει τὄνομα ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ ἐντὸς τῶν τειχῶν. Διὰ ταύτης εἰσῆλθε κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὁ Πορθητὴς Σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν, Μωχαμέτης Β', στρατοπεδευμένος ὢν κατὰ τὸ Φιλοπάτιον.

Ἐν μέσῳ περίπου τοῦ Φιλοπατίου ὑπάρχει ἡ Πηγὴ [Μπαλουκλὶ], πηγὴ ἀξιολόγου καὶ διαυγεστάτου ὕδατος, καὶ θέσις τερπνὴ, ἐρατεινὴ, ἀπέχουσα ὡς 6 στάδια ἀπὸ τῶν τειχῶν. Ἐπ' αὐτῆς ἔκτισε τὸ πρῶτον εὐκτήριον οἶκον, πιθανῶς ἐπὶ Πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Ἁ. ὁ αὐτοκράτωρ Λέων Θρᾶξ ὁ Μέγας, βασιλεύσας τῷ 457 ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου, ὁ συγκαλέσας τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐν Χαλκηδόνι κατὰ τῶν αἱρετικῶν Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκούρου. Ἔλαβε δὲ τὴν ἀφορμὴν ἐκ θαύματος γενομένου εἴς τινα τυφλὸν ὡς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τούτου. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστιανὸς ὁ Μέγας μετεσκεύασε τὸν εὐκτήριον τοῦτον οἶκον εἰς ὡραῖον καὶ μεγάλον ναὸν ἀπὸ τὰ περισεύματα τῆς Ἁγίας Σοφίας, κτισθείσης ἐπὶ Μηνᾶ Πατριάρχου μεγαλοπρεπῶς καὶ σωζομένης μέχρι τοῦ νῦν, τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ θαυμαστοτάτης πασῶν τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ ὑπαρχουσῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Τὸ δὲ ἔργον, ὡς γνωστὸν, τοῦ περιφήμου ἀρχιτέκτονος Ἀνθεμίου τοῦ Τραλλιανοῦ, ὅς τις πιθανῶς ἔκτισε καὶ τὸν ναὸν τῆς Πηγῆς. Μετὰ διακόσια ἔτη, τουτέστι περὶ τὰ μέσα τῆς ὀγδόης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, πεσὼν ἐκ σεισμοῦ ὁ ναὸς τῆς

Πηγῆς οὗτος, ἐκτίσθη τὸ τρίτον ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίσσης Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, συζύγου Λέοντος τοῦ ἐκ Χαζίρας, τοῦ καὶ Πορφυρογεννήτου, υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου καί τινος θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἀβάρων, ὅτε πιθανῶς ἐπατριάρχευεν ὁ σοφὸς ἅγιος Ταράσιος, κατ' αἴτησιν τοῦ ὁποίου ἐπίμονον συνεκαλέσθη ὑπὸ τῆς εἰρημένης αὐτοκρατορίσσης ἐν Νικαίᾳ ἡ Ζ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατὰ τῶν εἰκονομάχων. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν κατέπεσεν ὁ θεῖος οὗτος ναὸς μετά τινα χρόνον, ἀνεέωσεν αὐτὸν καὶ ἐκαλλώπισεν ὑπὲρ τὸ πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ἐφ' οὗ ἤκμασε καὶ ὁ θαυμάσιος καὶ ἱερὸς Πατριάρχης Φώτιος, ὁ συγγράψας τὴν Μυριόβιβλον. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ἑκατονταετερίδος, πατριαρχεύοντος τὸ δεύτερον Νικολάου Α, τοῦ ἐπονομαζομένου Μυστικοῦ, καὶ διέποντος τὴν αὐτοκρατορίαν Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἀνηλίκου ὄντος, Σομεὼν, ὁ Βουλγάρων ἡγεμὼν, εἰσβαλὼν ἔξαφνα εἰς τὸ Φιλοπάτιον, κατέκαυσε τόν τε ναὸν τῆς Πηγῆς καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐαρινὰ παλάτια τῶν αὐτοκρατόρων, λεγόμενα Πηγαῖα ὡς ἐκ τῆς θέσεως. Ἀλλὰ παρευθὺς ὁ Λεκαπηνὸς, γενομένης εἰρήνης, ἀνεκαίνισεν ἀμφότερα μετὰ φιλοτίμου προθυμίας, καὶ τὴν ἐγγονὴν αὐτοῦ Μαρίαν, τὴν τοῦ Χριστοφόρου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θυγατέρα, μετὰ Πέτρου τοῦ τῶν Βουλγάρων ἡγεμόνος υἱοῦ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ συνέζευξε μετὰ λαμπρᾶς τελετῆς.

Ἐκτοτε διετηρήθη ὁ ναὸς τῆς Πηγῆς ἀβλαβὴς μέχρι τοῦ 1423, ὅτε ἦλθε κατὰ τοῦ Βυζαντίου Μουράτης ὁ Β', Σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν, καθεδρεύων ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ἐκάκωσε τὰ περὶ τὸν ναὸν, κατασκηνώσας ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ, ἐπὶ Μανουὴλ Παλαιολόγου αὐτοκράτορος, πατριαρχεύοντος Ἰωσὴφ Β', πρώην Ἐφέσου μητροπολίτου. Ἡ δὲ τελεία τοῦ ναοῦ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Μονῆς καταστροφὴ ἐγένετο κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τὸ 1454, ὅτε πάντα τὰ ἐκεῖ κτίρια ἐξέλιπον καταβληθέντα, ἡ δὲ πλείστη καὶ καλλίστη αὐτῶν ὕλη κατηναλώθη μετακομισθεῖσα ἀλλαχόσε. Διήρκεσε δὲ μέχρι τῶν ἡμετέρων χρόνων ἐκεῖ μόνος ὁ Εὐκτήριος ἀρχαῖος οἰκίσκος τῆς Πηγῆς, κείμενος ποτὲ κατὰ τὸ μέσον τῆς περὶ αὐτὸν μεγάλης Μονῆς. Κατὰ δὲ τὸ 1732 ἐπὶ Σουλτάνου Μαχμούτου τοῦ Α, πατριαρχεύοντος δὲ Σεραφεὶμ Α, τοῦ Ἀκαρνάνος, πρώην Νικομηδείας μητροπολίτου, ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ Σουλτάνου Ἐβραχίμης Καπακουλάκης, κτίζων μουσουλμανικὸν ἴδιον τέμενος κατὰ τὸ Ἐξωκιόνιον [Ἔξω Μάρμαρα, συνοικίαν μεγάλην, κεντρικὴν τοῦ Βυζαντίου] καὶ ἔχων Ἀρμένιον ἀρχιτέκτονα, ἠθέλησεν, ὑποκινούμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος τούτου, νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἀρμενίους τὸ περισπούδαστον τῆς Πηγῆς ἁγίασμα. Ὁ Πατριάρχης ὅμως μετὰ τῶν προκρίτων, διεγερθέντος τοῦ Γένους εἰς τὴν λυπηρὰν ταύτην εἴδησιν, ἀνέφερον δὶς περὶ τούτου εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ οὕτω δὲν ἐξετελέσθη ἡ θέλησις τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὅς τις μνησικακῶν διὰ τοῦτο, ἐπεβουλεύθη, ὡς ᾄδεται λόγος, τὴν ζωὴν τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἀποτυχὼν ἐξεθρόνισε καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Λῆμνον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὸν Ἄθωνα, ὅπου ἀπέθανεν ὁ μακάριος. Μόλις ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαχμούτου Β', πατρὸς γενναιόφρονος τοῦ νῦν εὐκλεοῦς Σουλτάνου Μεζίτου κατὰ τὸ 1833, πατριαρχεύοντος τοῦ ἀπὸ Σιναίου Κωνσταντίου τοῦ Α, ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ ἐναρέτου, ἀνηγέρθη ὁ νῦν ὁρώμενος μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Πηγῆς, συνδρομῇ ἁδρᾷ τοῦ Γένους. Συνεισέφερε δὲ, ὡς λέγεται, εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος ἱκανὴν χρημάτων ποσότητα. Καθαριζομένου δὲ τοῦ τόπου τότε, ἀνεφάνησαν ὅ,τε πρόναος τοῦ παλαιοῦ μεγίστου ναοῦ καὶ ἡ καλλίστη αὐτοῦ πύλη ἐκ μαρμάρου λευκοτάτου. Ἄδεται λόγος προσέτι, ὅτι ὑπὸ τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ ἡ τοῦ περιβόλου κρύπτονται καὶ ἄλλα ἀρχαῖα.

Ἡ πηγὴ καὶ ὁ ναὸς καὶ ἡ θέσις αὕτη τοῦ Φιλοπατίου λέγεται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Βαλουκλί, τουτέστιν Ἰχθυόεσσα, διότι ἐν τῷ ἁγιάσματι φαίνονται νηχόμενα ἰχθύδιά τινα, περὶ ὧν ὑπάρχει τὶς διήγησις παράδοξος. Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἔρχονται εἰς προσκύνησιν τοῦ ναοῦ πανταχόθεν παμπολλοι, ἐνίοτε δὲ καὶ Ἀρμένιοι καὶ Μωαμεθάνοι, μετὰ μεγάλης εὐλαβείας. Ὁ ναὸς ἑορτάζει τὴν κοίμησιν τῆς Παναγίας, καὶ γίνεται αὐτοῦ κατ' ἔτος μεγάλη πανήγυρις. Ἐπισκέπτονται ὅμως αὐτὸν πολλοὶ χριστιανοὶ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἄλλας ἑορτὰς, ὀλίγοι δὲ καὶ τὰς καθημερινὰς, σεβόμενοι τὸν ναὸν ὡς θαυματουργόν, [παρ' ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καὶ πίναξ τῶν ἐν αὐτῷ κατὰ καιροὺς γενομένων θαυμάτων], καὶ ἀρεσκόμενοι εἰς τὸν περίπατον αὐτὸν, διημερεύουσιν ἐνίοτε τρώγοντες καὶ εὐθυμοῦντες. Παρὰ τὴν Πηγὴν ὑπάρχει κοινοταφεῖον τῶν Ἀρμενίων.

Τὸ ἱερὸν καὶ περιλάλητον τοῦτο κατάστημα τοῦ Γένους ἔχει πάντοτε τοὺς ἀναγκαίους ἱερεῖς, διακόνους, ὑπηρέτας καὶ θωρωοὺς, διατηρούμενον καλῶς καὶ κοσμίως. Διέπεται δὲ ὑπὸ Ἐφορείας, ἥτις ἐφορεύει καὶ τὸ παρ' αὐτῷ ἔξωθεν τῶν τειχῶν κείμενον μέγα Νοσοκομεῖον τοῦ Γένους, εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ ὁποίου δαπανᾶται τὸ ἀπὸ τῆς Πηγῆς ἐτήσιον εἰσόδημα, συμποσούμενον εἰς 500 περίπου χιλιάδας γροσίων κατὰ μέσον ὅρον, ἀφαιρουμένης τῆς ἐτησίας ἀναγκαίας δαπάνης πρὸς συντήρησιν τοῦ ναοῦ τῆς Πηγῆς. Εὐκταῖον, ἂν ὁ περὶ τὴν Πηγὴν ἀργὸς τόπος, ὁ μέχρι τοῦ πλησίον ἁγιάσματος τῆς Ἁγίας Τριάδος, συνωκίζετο ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, ὅπως ἔχωσι καὶ οἱ προσερχόμενοι προσκυνηταὶ περισσοτέραν εὐκολίαν εἰς τὸ προμηθεύεσθαι τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν καὶ διαμονὴν, ἐὰν θέλωσιν, οἱ πάσχοντες μάλιστα. Ὁ συνοικισμὸς οὗτος ἐχρησίμευε καὶ ἄλλως εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἱερῶν τούτων καταστημάτων τοῦ Γένους, ὠφελούμενος αὐτὸς πολλαχῶς ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν προσκυνητῶν τῆς Πηγῆς. Αὐτοῦ παρὰ τῷ Νοσοκομείῳ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῶν Βυζαντίων, κατάστημα καὶ τοῦτο ἀναγκαιότατον, διότι ἡ Κωνσταντινούπολις ἔχει πάντοτε πάμπολλα ὀρφανὰ, φθειρόμενα πολλαχῶς ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ μὴ ἔχοντα ποθὲν τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν, ὅπως γίνωνται χρηστοὶ πολῖται καὶ τεχνῖται κοινωφελεῖς, ἀντὶ κακούργων καὶ ἐξωμοτῶν, ἐξ ὧν βλάπτεται δυσφημουμένη κατὰ τοῦτο ἡ ἀξιόλογος κοινωνία τῶν ἀγαθῶν Βυζαντίων. Εἰς τοῦτο μάλιστα σήμερον ἐλκύομεν τὴν προσοχὴν τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Προκρίτων τοῦ Γένους, καὶ τῶν εὐκαταστάτων ἐμπόρων καὶ πάντων τῶν φιλογενῶν, οἵτινες ὤφειλον πρὸ πολλοῦ

νὰ ἐνεργήσωσι τὸ δέον καὶ περὶ Ὀρφανοτροφείου, ἔχοντες ἤδη τὸ καλὸν παράδειγμα τῶν αὐτόθι Ἀρμενίων, οἵτινες καὶ ὀλιγότεροι ὄντες κατὰ τὸν πληθυσμὸν, δὲν ἠμέλησαν να συστήσωσι καὶ μικρὸν Ὀρφανοτροφεῖον ἐν τῷ Νοσοκομείῳ αὐτῶν, κειμένῳ ὡσαύτως οὐ μακρὰν τῆς Πηγῆς. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν τοῦ μεγάλου τούτου Ὀρφανοτροφείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρέπει νὰ ζητηθῶσιν εὐστόχως βοηθήματα καὶ ἀφιερώματα παρὰ παντὸς τοῦ Γένους.

Κατὰ τὸ Φιλοπάτιον περὶ τὴν Πηγὴν ὑπῆρχον τὸ πάλαι καὶ Παλάτια τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων, λεγόμενα Πηγαῖα, κτισθέντα κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος περὶ τὰ τέλη τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος, καλλωπισθέντα δὲ καὶ αὐξηθέντα ὑπὸ τῶν ἑφεξῆς αὐτοκρατόρων, καὶ συγκατασταφέντα ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν μετὰ τοῦ ναοῦ, περὶ οὗ προείπομεν. Εἰς τὰ Παλάτια ταῦτα ἐποίουν οἱ ἡμέτεροι αὐτοκράτορες τὴν λεγομένην Ἐαρινὴν εἰς Πηγὰς μετάστασιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως μετὰ πομπικῆς προελεύσεως διὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος καὶ τὴν φυσικὴν χάριν τοῦ τόπου.

Εἰς διάφορα μέρη τῆς Πηγῆς ὑπάρχουσιν ὡραῖαι ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ νεώτεραι, τὰς ὁποίας δὲν ἔχομεν προχείρους. Ἐκ τῶν παλαιοτέρων ἀναφέρει ἡ Κωνσταντινιὰς τὰς δύο ταύτας, τὴν μὲν πρώτην, Ἰωάννου τοῦ Εὐχαΐτων, σοφοῦ κληρικοῦ.

Ἔβλυζε καὶ πρὶν νᾶμα τῶ λαῷ πέτρα,
Χριστὸν δε ταύτην μυστικοί φασι λόγοι,
Ὃ καὶ ποτίζει νέκταρ πρὸς ἀφθαρσίαν.
Μήτηρ δὲ Χριστοῦ, δευτέρα πάλιν πέτρα,
Ζηλοῖ τὸν υἱόν, καὶ ῥέει ζωῆς ὕδωρ·
Πάντες δέχεσθε συντρέχοντες τὴν χάριν.
Τὴν δὲ ἄλλην τοῦ Φιλῆ, ἀνδρὸς λογίου καὶ φιλομούσου·
Ζωῆς ἐγὼ βλέπω σε πηγὴν, Παρθένε,
Πᾶσαν φλόγα σβεννύεις παντὸς κινδύνου·
Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς τεραστίοις,
Ἀφθαρσίας φέρουσα τοῖς κόλποις φλέβα.

ΔΕΙΝΑΓΟΡΑΣ.

ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ τῆς ΓΗΣ ΦΥΣΙΣ.

Ἡ Γῆ διὰ τῆς ἐτησίου κινήσεως ὑπόκειται εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἄμεσον ἐπιῤῥοὴν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος, ἐκπεμπομένης ἀπὸ τὸν Ἥλιον. Ἐκ τούτου προέρχεται πρὸς πάντα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς διεσπαρμένα ὄντα σειρά τις ἐνεργειῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἀκριβεῖς κανόνες ἔχουσι τὴν μεγίστην ἐπιῤῥοὴν εἰς τὰς κατωτάτας τῶν ζώων κλάσεις. Αἱ δὲ ἀνώτεραι, αἱ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τροποποιηθεῖσαι, μόναι δύναντσι ν' ἀλλάξωσι τὰς φυσικὰς αὐτῶν ἰδιοτήτας. Πᾶν λοιπὸν δημιούργημα εἶναι διορισμένον νὰ ζῇ ὑπὸ βαθμόν τινα τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους, καὶ δὲν δύναται νὰ παραβῇ ἀτιμωρήτως τὸν γενικὸν τοῦτον τῆς φύσεως νόμον, ὅστις ἐδόθη αὐτῷ ὡς εἰδικὴ διαφορὰ ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ, τῆς συνηθείας καὶ τῶν κλίσεων αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο δίδει τὰ αὐτὰ προϊόντα πᾶσα στερεὰ καὶ νῆσος, ὑποκειμένη εἰς τὴν αὐτὴν ἀτμοσφαιρικὴν ἐπιῤῥοήν. Ἐκ τούτου ἡ διαίρεσις τῆς γῆς εἰς κλίματα καὶ ζώνας, καὶ αἱ ἀναφερόμεναι ὑποδιαιρέσεις τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς διανομήν. ἀλλὰ φυσικῶς περιορίζουσι θάλασσαι καὶ ὄρη τὴν γενικὴν ταύτην ἐπιῤῥοὴν καὶ γεννῶσιν ἀναριθμήτους παραλλαγάς.

Ἐνῷ ἐκβῆκεν ἡ γῆ ἀπὸ τὸ χάος, ἀνάγκη ἦτο νὰ γεννηθῇ ἀπὸ τὴν χημικὴν ἐνέργειαν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐπυκνώθησαν εἰς ἕνα πρωτογόνον κόκκον, τοῦ ὁποίου τὰ ὁλόκληρα μέρη ἡνώθησαν διὰ τῆς ἐφελκυστικῆς δυνάμεως τῆς πρώτης ὕλης. Πολὺν χρόνον ἦτο πεπυρακτωμένος ὄγκος ἡ γῆ. Αἱ χωνευμέναι μάζαι ἔγινον κατ' ὀλίγον ψυχραινόμεναι στερεαὶ καὶ ἐσχημάτισαν ἐπάνω τὸν φλοιὸν τῆς γῆς. Ἡ τεραστία μάζα τῶν ἐκ τῆς θερμότητος εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἀνελθουσῶν ἀναθυμιάσεων ἔσπευδε νὰ κριμνησθῇ εἰς τὸν ψυχρανθέντα τοῦτον φλοιὸν, καὶ ὁ ξηρανθεὶς οὗτος καὶ διαῤῥαγεὶς φλοιὸς ἐσκεπάσθη ἀπὸ γλυκέα καὶ ἁλμυρὰ ὕδατα, τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος αὔξανε πάντοτε. Ἐξαισία στιβὰς ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐσχημάτιζε τότε τὰ ἀτμοσφαιρικὰ ὑγρὰ, καὶ πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι τὸ πρῶτον τῆς ζωῆς ἴχνος ἐπὶ τῆς γῆς ἦτο ἐλάστησις κρυπτογάμων καὶ ἄλλων πλεόντων βρύων. Ἡ διαμονὴ τῶν ὑδάτων ἔκαμε νὰ γεννηθῶσι σπέρματά τινα, καὶ οὕτως ἐπλάσθησαν φύκη καὶ ζωόφυτά τινα ἐν τοῖς ὕδασι, καὶ ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῶν βράχων τελειοτέρα τις ἐλάστησις, τῆς ὁποίας, ἡ ἀνάλωσις καὶ φθορὰ παρήγαγε τὸν χοῦν ἢ τὴν κηπευτικὴν γῆν. Πάραυτα ἐφανησαν εἰς τὸν κόλπον τῆς θαλάσσης ἀλκυόνεα, σπόγγοι, πολύποδες, ἀμφίβολα πλάσματα, τὰ ὁποῖα ἔδειξαν τῆς ζωϊκῆς ζωῆς τὰ πρῶτα φαινόμενα.

Ἐν δὲ τῷ μετοξὺ τούτῳ ὁ φλοιὸς τῆς γῆς, ἢ τοὐλάχιστον ἡ εἰς ἡμᾶς γνωστὴ αὐτῆς στιβὰς, εὑρέθη συντεθειμένη ἀπὸ σώματα ἐξ ἐλαχίστων μεριδίων συγκείμενα διὰ τῆς ἐφελκυστικῆς αὐτῶν δυνάμεως. καὶ ταῦτα τὰ σώματα ὀνομαζόμενα ὀρυκτὰ ἐρευνήθησαν τόσον προσδιωρισμένως, ὥστε ἐξ αὐτῶν ἠδύνατό τις νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἡλικίαν τῆς γῆς. καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν μεταβολῶν αὐτῆς. Κατ' ἀρχὰς τὰ ὀρυκτὰ ταῦτα ἐμορφώθησαν διὰ τοῦ πυρός· ἄλλα ἐγεννήθησαν διὰ βραδυτάτης καὶ κατὰ μικρὸν γενομένης ἀποστάξεως καὶ κατεκρημνίσεως, ἢ διὰ κρυσταλλώσεως, ἐνεργήθη ἀπὸ τὴν τῶν ὑδάτων ἐξάτμισιν ἢ ἐνέργειαν, καὶ διὰ τῶν δύο τούτων πράξεων ἐγεννήθησαν λίθοι, τῶν ὁποίων τὸ στρῶμα ὀνομάζουν οἱ γεωλόγοι ἔδαφος.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς φυσικῶς κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐ-

πίτεδος. Τὰ πρῶτα φυτὰ ἦσαν ἁπλᾶ κατὰ τὴν κατασκευὴν, καὶ τὰ ζῶα ἀνῆκον εἰς τὴν κατωτάτην κλάσιν, καθὼς δεικνύουσι τὰ μέχρις ἡμῶν διασωθέντα λείψανα αὐτῶν. Συγκρούσματα, ὀνομαζόμενα ὑπό τινων φυσιολόγων κατακλυσμοὶ, ἠφάνισαν τὰ σπέρματα ταῦτα τῆς ζωῆς καὶ ἠρήμωσαν τὴν τῆς γῆς ἐπιφάνειαν. Τὰ ὕδατα ἐπλημμύρησαν καὶ ἐσκέπασαν τὴν ξηρὰν, καὶ μόλις μετὰ ἑκατονταετηρίδας ἀπεσύρθησαν, ἀφοῦ ἀφῆκαν προφανῆ σημεῖα τῆς πλημμύρας αὐτῶν. Οὕτω μᾶς ἀναγγέλουσι τὰ ἀπολιθωμένα κόκκαλα τῶν ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου, ὀνομαζομένου προκατακλυσμαίου, ἐκλελειπότων ζώων, τὴν ἀρχαιοτέραν αὐτῶν ὕπαρξιν. Ἀλλὰ τὰ λείψανα ταῦτα δὲν εὑρίσκονται εἰς τὰ στρώματα τοῦ γρανίτου καὶ γνέσσου, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ πρωτογενὲς ὄρος. Ἴχνη τούτων ἀπαντῶνται εἰς τὸν τῆς μεταβάσεως χρόνον· πολλαπλασιάζονται εἰς τὰς δευτέρας γαίας, καὶ περισσότερον ἀκόμη εἰς τὰς τρίτας καὶ εἰς τὰς τῆς πλημμυρήσεως. Ἡ ἀλληλουχία τούτων τῶν ὀργανικῶν λειψάνων εἶναι τόσον, ὡρισμένη, ὥστε παρατηρεῖται ἐξ αὐτῆς, πῶς ἐτελειοποιήθη πάντοτε ὁ ὀργανισμός. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ κατασκεπασμένα φυτά. Τὰ βαθύτερον κείμενα, πολυάριθμα ὄντα. ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἀγγειώδη φυτὰ, καὶ μόλις μετὰ ταῦτα φαίνονται αἱ δικοτυληδόνες, αἱ ὁποῖαι δεικνύουσι τελειοτέραν ἀνάπτυξιν. Τὰ πρῶτα ἴχνη λιθωμένων κοκκάλων τῶν θηλαστικῶν ζώων εὑρίσκονται εἰς ἀραιοτέρας ὑπονόμους τῆς πλημμυρημένης χώρας. Κόκκαλα ἀνθρώπων δὲν εὑρίσκονται εἰς τὰς παλαιὰς γαίας, καὶ τινα τοιαῦτα ἀπαντῶνται εἰς τὰ τιτανώδη στρώματα μεταξὺ τῶν ἀραιῶν χωρίων των, καὶ εἶναι ὀλίγων τινῶν ἑκατονταετηρίδων ἐναποταμίευμα.

Λίθοι καὶ μέταλλα καὶ πολύτιμοι λίθοι, ἀνοργάνιστα σώματα, σχηματίζουσι τὸ βασίλειον τῶν ὀρυκτῶν. Αὐτὰ δὲν ὑπόκεινται εἰς τὰς ἐπιρροὰς τῶν κλιμάτων. Διὰ τοῦτο εἶναι διαμοιρασμένα ἐπίσης πανταχοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ λεγόμενα στρώματα, ἐλαρτώμενα ὅλως ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς πλάτεως τῆς γῆς. Τῶν δὲ φυτῶν ἡ ὕπαρξις ὑπόκειται εἰς τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βλαστάνουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βοτανικὴ λέγει, ὑπερβόρειον Εὐρωπαίαν, σιβηρικὴν καὶ μεσόγειον, φυτολογίαν. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι αἱ περὶ τὸν ἰσημερινὸν χῶραι εἶναι αἱ πλουσιώταται εἰς φανερόγαμα, καὶ ὅτι τὰ φυτὰ τῆς ζώνης ταύτης παριστάνουσι τύπους ἰσχυροὺς, σκληροὺς, καὶ ξυλώδεις, καὶ τελευταῖον ὅτι αἱ τῶν πόλων χῶραι ἔχουσιν ὀλίγα καὶ ἀδύνατα φυτά. Εἰς τὰς μεγάλας ταύτας ζώνας εὑρίσκονται ἀναρίθμητοι ἀντιθέσεις εἰς τὴν διανομὴν τῶν φυτῶν, προερχόμεναι ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων, τῆς τοποθεσίας κτλ. Ἐν γένει δὲ ὅσον ὑψηλότερον ἀναβαίνει τὶς εἰς τὰ ὄρη, τόσον πλέον πλησιάζει ἡ βλάστησις πρὸς τὴν τῶν πολικῶν χωρίων, καὶ οὕτω τελευταῖον ἐμπορεῖ τις νὰ εὕρῃ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Χιμβοράσσου φυτολογίαν ἐντελῶς ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς νήσου Μελβίλλης. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι πρὸς τοὺς πόλους ἀφανίζονται μὲν τὰ φανερόγαμα, ἀρχίζουσι ὅμως νὰ φαίνωνται τὰ ἄγαμα. Μόνον ὑποκάτω τοῦ Ἰσημερινοῦ λαμβάνουσιν αἱ μονοκοτυληδόνες ὑψηλὰ σχήματα, καὶ αὐτὰ τὰ χόρτα τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν δένδρων τῶν εὐκράτων ζωνῶν.

Τὰ ζωόφυτα εἰς τὴν θάλασσαν εἶναι τόσον πολυαριθμότερα, ὅσον πλέον πλησιάζει τις εἰς τὸν Ἰσημερινόν. Ζῶσιν ἀδιαφόρως ὀλόγυρα τῆς γῆς, καὶ σχηματίζουσι τρόπον τινὰ φυσικήν τινα ζώνην. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ μαλάκια τῆς θαλάσσης. Ἀλλ' εἰς ὑψηλότερα πλάτη ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἢ παραλλάσσουσι τὰ εἴδη. Τὰ θαλάσσια ὀψάρια ὑπόκεινται εἰς τὸν αὐτὸν νόμον. Τὰ βόρεια εἶναι ἑνταυτῷ διάφορα τῶν νοτίων, καὶ τὰ νότια φαίνονται ὅτι κατοικοῦσιν ὑψηλὰ πλάτη, καὶ εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Νέας Ὁλλανδίας καὶ εἰς τοὺς τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς. Ἔντομα καὶ σκώληκες, πολυάριθμα ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν, ἐλαττοῦνται πρὸς τοὺς πόλους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν κρέμαται ἀπὸ τὴν θερμότητα καὶ ὑγρασίαν, διὰ τοῦτο εἶναι σπανιώτερα, ὅπου ἐλλείπουσι τὰ δύω ταῦτα. Τῶν δὲ πτηνῶν εἶναι πλουσιώτερα τὰ εἴδη, καὶ μεγαλοπρεπέστερος ὁ στολισμὸς εἰς τὰς χώρας τῶν τροπικῶν· Τὰ θηλαστικὰ μόνον ζῶα εἶναι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἰσομερῶς διαμοιρασμένα εἰς τὴν γῆν, ὄχι ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὸ μέγεθος αὐτῶν. Τὰ μεῖζονα αὐτῶν ζῶσιν εἰς τὰ δάση τοῦ Ἰσημερινοῦ ἢ εἰς τὸν πάτον τῆς θαλάσσης, ἢ εἰς τὰ ἐξώτατα τοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν χιλίων γνωστῶν θηλαστικῶν ζώων ἡ Εὐρώπη ἔχει μόνον ἑκατὸν τέσσαρα, ἐνῷ ἡ μὲν Ἀμερικὴ περιέχει τριακόσια, ἡ δὲ Ἀσία ἑκατὸν ὀγδοήκοντα, καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε. Τετράποδα τινὰ ἡμερωθέντα μετετέθησαν ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῶν πατρίδος εἰς τόπους ὀλίγον προσφυεῖς εἰς τὸν ὀργανισμὸν αὐτῶν. Ἄλλα ἐξ ἐναντίας, σύντροφα καὶ ἀκόλουθα τοῦ ἀνθρώπου, φαίνονται, ὅτι ζῶσι πλέον εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ μετέβαλον τοὺς πρώτους αὐτῶν ὀργανισμούς.

Στατιστικὸς Πίναξ τοῦ βασιλείου τῶν φυτῶν καὶ ζώων.

	Ἀριθμὸς τῶν εἰδῶν.
Βασίλεια τῶν φυτῶν [κατὰ τὸ 1830]	80,000
Βασίλειον τῶν ζώων	
Εὐσπόνδυλα θηλαστικὰ (κατὰ τὸ 1830	1,500
Πτηνὰ	7,000
Ἑρπετὰ	1,500
Ἰχθύες	8,000
Ἀσπόνδυλα ζῶα	
Κογχύλια	1,500
Ἀράχναι	2,500
Διηρθρωμένα	
Ἔντομα	50,000
Σκώληκες	300
Μὴ διηρθρωμένα	
Μαλάκια	20,000
Ζωόφυτα	8,000
Ὁλικὸν ἄθροισμα τοῦ βασιλείου τῶν ζώων.	100,300

ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΑ

Κορασιακὰ Σχολεῖα, ἢ Παρθεναγωγεῖα, ἢ Θηλεοκομεῖα, ἢ ὅπως ἄλλως θελήσωμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα καταστήματα, ἔχει ὀλίγα τὸ ἔθνος ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας ταύτης. Κατὰ τοῦτο ἴσως προέχουσι πάντων τῶν τόπων ἡ Σμύρνη, ἡ Λέσβος, ἡ Χῖος καὶ ἡ Κρήτη. Ἡ βασιλεύουσα Κωνσταντινούπολις μέχρι πρὸ ὀλίγου εἶχε μόλον τὸ ἐν Μετόπῳ (μεταξὺ Γαλατᾶ καὶ Σταυροδρομίου), ἀξιόλογον Παρθεναγωγεῖον, το διευθυνόμενον ὑπὸ τῆς κυρίας Ῥώτα, καὶ ἄλλο τι ἰδιαίτερον ἐν Διπλοκιονίῃ [Βεσίκτασι]. Πέρυσιν συνεστήθη ἐν κτισθὲν ἐπίτηδες, ἐν Σταυροδρομίῳ, συνδρομῇ πολλῶν εὐκαταστάτων κυρίων καὶ κυριῶν, ζήλῳ δὲ καὶ ἐπιμελείᾳ τῶν ἀξιοτίμων κυρίων Κωνσταντίνου Σπανδωνῆ καὶ Παλαιολόγου, κατοίκων αὐτῆς τῆς συνοικίας· Σήμερον ἀγγέλλεται καὶ ἄλλο ἰδιαίτερον ἐν Γαλατᾶ, ὅπου ὑπάρχει πολὺς ὁμογενὴς λαὸς, καὶ τὸ πλεῖστον ἐμπόριον τῆς πρωτευούσης. Ὑπάρχει καὶ ἄλλο ὅμοιον κατὰ τὸ Πέτριον [Τσουμπαλὶ], ὁπωσοῦν καλῶς ὀργανισμένον. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἀξιόλογοι συνοικίαι τῶν ἡμετέρων χρειάζονται καὶ στεροῦνται εἰσέτι τῶν ποιαῦτων Σχολείων. οἷον Ψαμμαθεῖα, Ἐξωκόνιον [Ἐξ μάρμαρα], Ἑβδόμη (Ἑδρινὲ καπὶ), Φαναρίον (κατὰ τὸ Μοχλεῖν, ὡς θέσις μεσαία μεταξὺ Φαναρίου καὶ Κεραμικοῦ), Βλαχέρναι, Χάσκοι, Τάταυλα, Ἑστίαι (Ἀρναούτκιον), Κυπαρώδη; (Βογιαζίκιον), Νεοχώριον, Χρυσοῦπολις, Χρυσοκέραμος [Κοσκουζοῦνκι], Πρωτόδισκος (Σεγκέλκιον, Ῥοιζοῦσαι [Κανδιλὶ) καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ. Ἡ γυναικεία μάθησις ἁρμόζει μάλιστα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ ὅμως ἡ μεγαλόπολις αὕτη, οὖσα καὶ μητρόπολις ἐκκλησιαστικὴ, φιλολογικὴ, διοικητικὴ τοῦ ἔθνους, δευτερεύει κατὰ τοῦτο καὶ τριτεύει ὡς πρὸς ἄλλας ἐν τῇ αὐτῇ ἐπικρατείᾳ κοινότητας τῶν ἡμετέρων.

Ἡ Σμύρνη εἶχε πρό τινων ἐτῶν ζῶντος τοῦ μακαρίτου διδασκάλου καὶ ἱεροκήρυκος Βενεδίκτου, ἐπιμελουμένου πρὸς τὰ τοιαῦτα, πλείονα Παρθεναγωγεῖα. Σήμερον δὲ ἔχει ἐκτὸς τινῶν ἰδιαιτέρων κατὰ διαφόρους θέσεις, τὰ τρία ταῦτα, συντηρούμενα ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Πρῶτον τὸ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, λιθόκτιστον, δεχόμενον ὡς 300 κοράσια, ἔχον διδασκάλισσαν μὲν τὴν κυρίαν Πιπίνα Πιττακοῦ, διδάσκαλον δὲ τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων καὶ διευθυντὴν τοῦ ὅλου καταστήματος τὸν κύριον Μαρκουλίδην, ἐπιμελούμενον μετὰ ζήλου καὶ προσοχῆς τὴν ἀναγκαιοῦσαν ἐκπαίδευσιν τῶν αὐτόθι διδασκομένων κορασίων. Τὸ κατάστημα τοῦτο τιμᾶ καὶ ὠφελεῖ τὴν Σμύρνην, ἀλλὰ χρειάζεται διόρθωσιν καὶ τελειοποίησιν τὸ κτίριον, καὶ βιβλιοθήκην τινα ἐν αὐτῷ, (ἵνα γένηται καὶ ἐπιτηδειότερον εἰς τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ὑπάρχει], καὶ ἐμψύχωσίν τινα οἵ τε ἐν αὐτῷ διδάσκοντες καὶ οἱ διδασκόμενοι παρὰ τῶν Ἐφόρων, τῶν Δημογερόντων ἢ ἄλλων ἔτι ἀρμοδίων προσώπων καὶ παρὰ παντὸς τοῦ φιλομούσου καὶ φιλοπάτριδος κοινοῦ τῶν Σμυρναίων. Δεύτερον Παρθεναγωγεῖον ὑπάρχει ἐν Σμύρνῃ τὸ τοῦ Νοσοκομείου, περιέχον ὡς 200 μαθητρείας τὸ πολὺ, καὶ διευθυνόμενον καλῶς ὑπὸ τῆς κυρίας Μαριγοῦς Καρυοφύλλη, πρώην διδασκαλίσσης ἐν Τραπεζοῦντι. Χρειάζεται καὶ τὸ κατάστημα τοῦτο προσθήκας τινὰς καὶ τελειοποιήσεις. Τρίτον δὲ παρθεναγωγεῖον ὑπάρχει τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κατὰ τὴν Ἄνω Συνοικίαν, δεχόμενον ὡς 100 κοράσια καὶ διευθυνόμενον καλῶς ὑπὸ τῆς διδασκαλίσσης κυρίας Μαριγὼ Γ Κιτρενάκη τὴν καταγωγὴν Ναξίας. Τὸ κατάστημα τοῦτο, κτισθὲν ἐπίτηδες πέτρινον παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξ ἀφιερωμάτων νεωστὶ, ἀξιεπαίνῳ δὲ ἐπιμελείᾳ τῶν ἐφορευόντων, ἔχει τὴν καλλίστην θέαν τοῦ Σμυρναίου καὶ Ἑρμαίου κόλπου καὶ μεγάλου μέρους τῆς πόλεως καὶ ἄλλων περιχώρων.

Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἡ μεγαλόπολις Σμύρνη ἔχει χρείαν κατεπείγουσαν καὶ ἄλλων παρθεναγωγείων ὁμοίων κατὰ τὸ Ἀλίπεδον [Πούντα], Ἁγίαν Αἰκαταιρίναν καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ, ὅθεν διὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν δὲν δύνανται νὰ ἔρχωνται τὰ κοράσια εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα ἐντὸς τῆς πόλεως· Τὰ κοράσια ἐκείνων τῶν συνοικιῶν, στερούμενα τῆς ἀναγκαίας διδασκαλίας, κινδυνεύουσι καὶ ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς, καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλουσιν οἱ Δημογέροντες μετὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν προκρίτων καὶ τῶν ἐφόρων τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ προνοήσωσιν ἐγκαίρως τὸ δέον. Ὅσοι ἀληθῶς εὐγενέστεροι μεταξὺ τῶν καλῶν καὶ εὐκαταστάτων πολιτῶν, φιλοτιμούμενοι εἰς τὸ ἀγαθοποιεῖν, ἵνα φημίζωνται δικαίως, ἰδοὺ ἔχουσιν, ἐὰν θέλωσι, κοινωφελὴ καὶ θεάρεστον ἐνασχόλησιν, ἐπειδὴ ὁ πλοῦτος δὲν δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον παρὰ Θεοῦ διὰ μόνην τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὰς ἡδονὰς ἢ τὰς παντοίας δαπανηρὰς τέρψεις τοῦ πλουτοῦντος, ἀλλὰ τὸ πλέον διὰ τὴν κατὰ Θεὸν ὠφέλειαν τῆς κοινωνίας, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ πλουτῶν. Ἡ ἐκπαίδευσις, αἱ συγγραφαὶ, ἡ αὔξησις, ἡ χρηστὴ ἀνατροφὴ καὶ πᾶσα ἀρετὴ τῶν Σμυρναίων, εἶναι καὶ ὄφελος ἐθνικὸν, ὡς εἴπομεν καὶ ἄλλοτε, διότι καὶ ἡ Σμύρνη ὡς τὸ Βυζάντιον, εἶναι κοινὴ τοῦ ἔθνους ἀγορὰ καὶ τροφὸς, καὶ ἰδίως ἡ Σμύρνη ὀφθαλμὸς καὶ διδάσκαλος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Περὶ τῶν τῆς Λέσβου, τῆς Χίου, τῆς Κρήτης παρθεναγωγείων δὲν λέγομεν ἐν τῷ παρόντι, μὴ ἔχοντες ἐκεῖθεν τὰς περὶ τούτων λεπτομερεῖς πληροφορίας. Ἡ ἀξιέπαινος Τραπεζοῦς, ἔχουσα μόνον 700 οἰκογενείας ὁμογενῶν, ἔκτισε πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐπίτηδες τοιοῦτον κατάστημα. Διδασκαλίσσας ἐζήτησαν ἄλλοτε καὶ ἡ Φιλιππούπολις καὶ Ἰωάννινα καὶ εἴτις ἄλλη πόλις, ἀγνοοῦν μὲν ὅμως τί ἔπραξαν. Οἱ Θεσσαλονικεῖς ἔχουσι μόνον τὸ ἰδιαίτερον τῆς ἀξιοτίμου κυρίας Ἑλένης Θεολόγου.

Παρθεναγωγεῖα καλὰ εἶναι ἀναγκαιότατα οὐ μόνον διὰ τοὺς ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν· ἐν Καισαρείᾳ καὶ ὅπου ἀλλοῦ τῆς Καππαδοκίας καὶ Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας καὶ ἐν Σπάρτῃ ἢ Ἀτταλίᾳ τῆς Παμφυλίας, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις τόποις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· Περὶ δὲ τούτου ὤφειλον νὰ φροντίζωσι τὸ δέον μετὰ τῶν προκρίτων καὶ οἱ κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς αἱ ἐπισκοποι καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐμμέσως·

Πείσανδρος.

ΣΤΙΛΛΙΓΓΙΟΣ.

Γερμανὸς ὁ Στιλλίγγιος ἄριστος ὀφθαλμοϊατρὸς καὶ συγγραφεὺς περίφημος, ἐγεννήθη ἐν Οὐεστφαλίᾳ τὸ 1740 Ἐν καιρῷ τῆς νεότητός του ἦτο πολλὰ πτωχὸς, ἄμοιρος τῶν κοινῶν ἀναπαύσεων καὶ ἀναγκαίων τῆς ζωῆς. Μετὰ πολυχρόνιον δὲ ἀνησυχίαν καὶ πολλὰς προσευχὰς, ἐπληροφορήθη, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ πανεπιστήμιον νὰ σπουδάσῃ τὴν ἰατρικήν Κατὰ πρῶτον δὲν ἐκλεξε πανεπιστήμιον, ἀλλὰ περιέμενε τὴν δήλωσιν τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς, καθότι σκοπὸν ἔχων νὰ σπουδάσῃ ἁπλῶς ἐκ πίστεως, δεν ἤθελε εἰς τίποτε ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ θέλημα. Μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἀφοῦ ἔκαμε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἠρωτήθη ἀπό τινος φίλης, ποῦ ἐσκόπευε νὰ ὑπάγῃ; «Δὴν ἐξεύρω, » ἀπεκρίθη. « Ὁ γείτων ἡμῶν Τ. εἶπεν ἐκείνη » ὑπάγει εἰς τὸ Στρασβοῦργον νὰ διαχειμάσῃ ἐκεῖ ὕπαγε μετ' αὐτοῦ. » Τοῦτο κατένυξε τὴν καρδίαν τοῦ Στιλλιγγίου· ἠσθάνθη ὅτι αὕτη ἦτο ἡ δήλωσις. Ἐν τῷ μεταξὺ, ἅν ἐπερίμενε αὐτὸς ὁ Τ. εισῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον, καὶ ὑπερευχαριστήθη διὰ τὴν πρότασιν. Ἡ εὐδαιμονία τοῦ Στιλλιγγίου ἐξηρτᾶτο ἤδη ἀπὸ τοῦ νὰ γίνῃ ἰατρὸς, καὶ πρὸς τοῦτο ἀπῃτοῦντο τουλάχιστον χίλια δίστηλα, ἐξ ὧν οὐδὲ τὰ ἑκατὸν ἐγνώριζε πόθεν νὰ προμηθευθῇ. Σταθερῶς ὅμως προσήλωσε τὴν πεποίθησίν του εἰς τὸν Θεὸν, καὶ διελογίζετο ὡς ἀκολούθως. « Ὁ Θεὸς μηδὲν δὲν ἀρχίζει, χωρὶς νὰ τελειώσῃ αὐτὸ ἐνδόξως· εἶναι δὲ ἀληθέστατον, ὅτι αὐτὸς μόνος διέταξε τὰς παρούσας περιστάσεις μου, χωρὶς τὴν ἰδικήν μου συνέργειαν. Ἑπομένως εἶναι προσέτι ἀληθέστατον, ὅτι αὐτὸς θέλει ἐκτελέσει πᾶν τὸ περὶ ἐμὲ κατὰ τρόπον ἄξιον ἑαυτοῦ. Μειδιῶν ἔλεγε πολλάκις εἰς τοὺς ἐπίσης ἐνδεεῖς φίλους του.— « Ἀπορῶ πόθεν μέλλει νὰ μὲ στείλῃ χρήματα ὁ οὐράνιος Πατήρ μου.» ὅτε δὲ ἐφανέρωνον ἀνησυχίαν ἔλεγε. « Πιστεύσατε βεβαίως, ὅτι ὁ δυνηθεὶς νὰ θρέψῃ χιλίους ἀνθρώπους δι' ὀλίγου ἄρτου, ζῇ εἰσέτι, καὶ εἰς αὐτὸν παραδίδομαι. Αὐτὸς θέλει εὑρεῖ τὰ μέσα. Μὴ μεριμνᾶτε. Ὁ Κύριος θελει προβλέψει. »

Μόνον τεσσαράκοντα ἓξ δίστηλα ἠμπόρεσε νὰ οἰκονομήσῃ διὰ τὸ ταξείδιον του. Καθ' ὁδὸν ἔτυχον εἰς αὐτὸν ἀνυπέρβλητα ἐμπόδεια τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπροξένησαν ἀργοπορίαν εἰς τὸν σκοπόν του. Φθάσας εἰς τὸ Φραγκοφόρτιον, τριῶν ἡμερῶν δρόμον ἀπέχον τοῦ Στρασβούργου, εἶχεν ἤδη ἐξοδευμένα ὅλα τὰ χρήματά του, πλὴν ἑνὸς διστήλου. Δὲν εἶπεν ὅμως εἰς κανένα τίποτε, ἀλλὰ περιέμενε τὴν βοήθειαν τοῦ οὐρανίου Πατρός. Περιπατῶν, καὶ προσευχώμενος καθ' ἑαυτὸν εἰς τὸν Ὕψιστον, ἀπήντησε τὸν Α ἔμπορον συντοπίτην, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτόν. « Στιλλίγγιε, διατὶ ἦλθες ἐδῶ; »— « Ὑπάγω εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ἀποκρίνεται νὰ σπουδάσω τὴν ἰατρικήν.— » Ποθεν πορίζεσαι τ' ἀναγκαῖα;— « Ἔχω πλούσιον πατέρα λέγει εἰς τοὺς οὐρανούς. » Ὁ κύριος Α. ἠτένισεν εἰς αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἠρώτησε. » Πόσα χρήματα ἔχεις πρόχειρα; « Ἓν δίστηλον » εἶπεν ὁ Στιλλίγγιος.— « Λοιπὸν, « εἶπεν ὁ κύριος Α. καὶ ἐγὼ εἶμαι εἷς τῶν οἰκονόμων τοῦ οὐρανίου Πατρός σου » καὶ τὸν ἐνεχείρισεν τριάκοντα τρία δίστηλα. Θερμὰ δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Στιλλιγγίου. — » Τώρα, « εἶπεν, « εἶμαι ἀρκετὰ πλούσιος. Δὲν χρειάζομαι πλέον τίποτε. « Ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τόσον θάρρος, ὥστε δὲν ἀμφίβαλλε πλέον ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν συνδράμει διὰ παντός.

Ἀφοῦ διέτριψεν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸ Στρασβοῦργον, κατήντησαν πάλιν εἰς ἓν τὰ τριάκοντα τρία δίστηλα. Ὅθεν καὶ ἤρχισε νὰ προσεύχηται θερμότατα. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον, ὁ συγκάτοικος αὐτοῦ Τ., τὸν εἶπεν μίαν πρωΐαν, Στιλλίγγιε, πιστεύω ὅτι δὲν ἔχεις πολλὰ χρήματα. « καὶ τὸν ἐπρόσφερεν τριάκοντα δίστηλα εἰς χρυσὸν, ἅτινα ἀσμένως ἐδέχθη ὡς ἐκ Θεοῦ. Μετ' ὀλίγους μῆνας, ἔφθασεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ὤφειλε νὰ πληρώσῃ τὰ διδακτρα εἰς τοὺς καθηγητὰς, εἰ δὲ μὴ, νὰ ἐξολειφθῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μαθητῶν. Τὸ ἀργύριον ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὰς ἕξ ὥρας τὸ ἑσπέρας τῆς πέμπτης. Ἡ πρωΐα ἦλθεν, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀργύριον, οὔτε μέσον τι, δι' οὗ νὰ προμηθευθῇ αὐτό. Ἐδαπάνησεν ὅλην τὴν ἡμέραν προσευχόμενος. Ἦσαν ἤδη πέντε ὧραι μετὰ μεσημβρίαν, ἀλλ' ἀργύριον δὲν εἶχε φανεῖ. Ἡ πίστις αὐτοῦ σχεδὸν ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ. Ἱδρὼς τὸν περιέχυσε, καὶ τὸ πρόσωπόν του κατεβράχη ἀπὸ δάκρυα. Κάποιος ἔκρουσε τὴν θύραν. » Εἰσελθε, « εἶπεν αὐτός. Ἦτον ὁ οἰκοκύριος αὐτοῦ. Τώρα ὁ Στιλλίγγιος ἔμεινεν ὡς κεραυνόπληκτος. » Ἦλθα, « εἶπεν ὁ οἰκοκύριος » νὰ ἴδω πῶς σὲ φαίνεται τὸ δωμάτιόν σου. » «Σᾶς εὐχαριστῶ, » εἶπεν ὁ Στιλλίγγιος· « μὲ ἀρέσκει πολύ. » « Μίαν ἄλλην ἐρώτησιν ἤθελον νὰ σε κάμω, » εἶπεν ὁ οἰκοκύριος. « Ἔφερες χρήματα μαζῇ σου; » Ὁ Στιλλίγγιος λέγει, ὅτι ἠσθάνθη τότε ὅ,τι ὁ Ἀβακοὺμ, ὅτε ἄγγελος ἥρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς την Βαβυλῶνα. « Ὄχι, δὲν ἔχω ἀργύριον » ἀπεκρίθη. Ὁ οἰκοκύριος τὸν ἐθεώρησεν ἐκπεπληγμένος, καὶ τελευταῖον εἶπε. « Βλέπω ὅτι ὁ Θεὸς μ' ἔστειλε πρὸς βοήθειάν σου. »— Ἀμέσως δ' ἐξῆλθε, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε φέρων τεσσαράκοντα δίστηλα εἰς χρυσόν.

« Τότε » λέγει ὁ Στιλλίγγιος, Ἠσθάνθην ὅ,τι ὁ Δανιὴλ εἰς τὸ σπήλαιον τῶν λεόντων, ὁπότε ὁ Ἀβακοὺμ ἔφερεν εἰς αὐτὸν τὴν τροφήν του. » Ἔπεσε δὲ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν μετὰ δακρύων. Ἑπομένως ὑπῆγε καὶ ἐπλήρωσε τὰ διδακτρα ὡς οἱ πλουσιώτεροι. Ὁλόκληρος ἡ ἀκαδημιακὴ ζωήτου δὲν ἦτον, εἰμὴ σειρὰ τοιούτων περιστάσεων. Πολλάκις ἐστερεῖτο χρημάτων, δὲν ἐζήτει ὅμως παρ' ἀνθρώπων, διότι δὲν εἶχε τινὰ, παρὰ τοῦ ὁποίου νὰ ζητήσῃ. Ἐζήτει ὅμως παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις πάντοτε τὸν ἔδιδεν εἰς τὰς ἀνάγκας του. Θερμῶς ἐπικαλεῖτο τὴν θείαν ὁδηγίαν, καὶ ἠσθάνετο ὅτι τὴν ἐλάμβανε. Μετεχειρίζετο μὲν πάντα νόμιμον τρόπον εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν ἰδίων του

χρειῶν, καὶ ὠφελεῖτο ἀπὸ πᾶν δυνατὸν μέσον. Ἀλλ' ὅτε δὲν εἶχε ἴδια μέσα, ἐζήτει βοήθειαν παρὰ Θεοῦ, καὶ πάντοτε ἐλάμβανε τὸ ζητούμενον.

Κατέστη δὲ εἷς τῶν χρησιμωτέρων ἰατρῶν, καὶ μέγιστος εὐεργέτης τῶν πενήτων. Εἶχε θαυμαστὴν πεῖραν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἔδωκε τὸ φῶς ἐν μέρει ἢ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς δύο χιλιάδας ἀνθρώπους σχεδὸν τυφλούς, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν πένητες, καὶ ἀνίκανοι νὰ τὸν ἀνταμείψωσι.

Θέλομεν ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ Θεὸς ὄντως ἦτον ὁδηγὸς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου; Πολλὰ τοιαῦτα διηγήματα περέχει καὶ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἱστορία.

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΥΜΠΟΣΙΑ.

[*Συνέχεια Αριθ.* 4]

Σπεύδω ἤδη νὰ φθάσω εἴς τινα εἰδικότητα, πολὺ πλέον ἀξιόλογον. Θέλω διαγράψει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἕλληνος μαγείρου, προσώπου ἐκλεκτοῦ καὶ σχεδὸν δαιμονίου, τοῦ ὁποίου ἡ εὐφυΐα ἐξησκεῖτο καὶ ἐν τῷ τῶν Θεῶν ἁγιαστηρίῳ, συχνομένη μετα τῶν ἀρχιερατικῶν τελετῶν. Πᾶν τὸ ὑλικὸν μέρος τῶν θρησκευτικῶν ἱεροπραξιῶν ἀπενέμετο εἰς αὐτόν· Ἵνα δόσωμεν δὲ τινὰ ἰδέαν τῆς μεγάλης τῶν ἔργων αὐτοῦ σπουδαιότητος ἀναφέρω μὲν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν ἔγραφεν εἰς τὸν δορυκτήτορα υἱὸν αὐτῆς ἡ Ὀλυμπιὰς ἀποστέλλουσα αὐτῷ μάγειρον. Σημειωτέον δὲ, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐγράφετο ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ὁ Ἀλέξανδρος ἐνησχολεῖτο ὅλως εἰς τὰς ἀναγκαίας προπαρασκευὰς διὰ τὰς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ.

« Φίλτατε υἱέ μου! Δέξαι παρ' ἐμοῦ τὸν ὁποῖον « πέμπω σοι μάγειρον, λεγόμενον Πελίγναν. Οὐδεὶς δὲ « πλέον αὐτοῦ ἐπίσταται τὰς τῶν θυσιῶν τελετάς. Οὗ- « τος γινώσκει καὶ τὰς τῶν βακχικῶν ὀργίων, καὶ τὰς « ἐν ἀσχῇ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ὥστε τίμα πε- « ρισπουδάστως αὐτὸν καὶ φρόντιζε μὴ μεμψημοιρῇ κατ' « οὐδέν. Εἰδοποίει με δὲ περὶ τῶν κατὰ σὲ, ὁσάκις « εὐκαιρῇς. »

Ὁ μάγειρος ἦτο θεμελιῶδες πρόσωπον τῆς Ἀττικῆς Κωμωδίας. Ἐκεῖ αὐτὸς παρίστατο ἐνδεδυμένος μετὰ φιλοκαλίας, κατάχρυσος, λαλῶν καὶ δημηγορῶν ὡς τις Σοφιστὴς περὶ τῆς ἀξιολογότητος καὶ ἐντελείας τῶν πιμμάτων αὐτοῦ. Λεπτολόγος κατὰ τας ἱστορικὰς αὐτοῦ ἐρεύνας, ὅσον ὁ ἐπὶ καθέδρας διδάσκων, πλήρης βαττολογίας κομπασμοῦ, καὶ ληρώδους σχολαϊσμοῦ ἀπεδείκνυε διὰ λόγων εὐφραδῶν τὴν χρείαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς τέχνης αὐτοῦ, διδάσκων ἅμα, ὅτι ἦτον ἀναγκαῖον νὰ μὴ συγχέωσιν οἱ ἄνθρωποι μήτε τοὺς καιροὺς τοῦ ἔτους, μήτε τὰ εἰσιόντα, μήτε τὸν βαθμὸν τῆς ἐψήσεως. μηδὲ αὐτὴν τῶν συμποτῶν τὴν ἀξίαν καὶ ἐπαγγελίαν. Αὐτὸς ἐδείκνυε τὰς στενὰς σχέσεις τῆς μαγειρικῆς πρὸς τὴν ἀστρονομίαν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν φυσικὴν τὸν ἰσολογισμὸν, τὴν ἰατρικὴν, τὴν καταστατικὴν [Statistique) τὴν στρατηγικὴν, καὶ αὐτὴν τὴν μεταφυσικήν. Ἐντεῦθεν δὲ μετέβαινεν εἰς ἄλλην ἔτι σοφωτέραν ἀνάλυσιν, περιλαμβάνων πᾶν μέσον πρὸς σύμπτωσιν τῶν τροφίμων οὐσιῶν εἴτε μετὰ τῶν ἐν ἡμῖν ἤδη ὑπαρχόντων, εἴτε μετὰ τῶν διδασκομένων παθῶν, καὶ ἐπανερχόμενος τέλος εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ πῶς ἡ πρώτη παράθεσις (Service) τῶν φαγητῶν ἠδύνατο, διὰ τῆς συστηματικῆς αὐτῶν διατάξεως, νὰ γίνεται παθολογίας μάθημα καὶ ἡ δευτέρα παράθεσις, διδακτικόν τι κεφάλαιον, καὶ ἡ τρίτη, πραγματεία φιλοσοφικὴ, καὶ ἡ τετάρτη, ἀλληγορικός τις σίλλος ἢ σατυρα κατὰ τῶν συμποτῶν αὐτῶν,

Ὁ μάγειρος οὐ μόνον κατεῖχεν ἐπὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ θεάτρου, βαθμόν τινα ὑψηλὸν, δικαιολογοῦντα τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ ὁμιλίαν· οὐ μόνον ἔβλεπον αὐτὸν οἱ πάντες ἄσμενοι, καὶ μετὰ τοῦ παρασίτου καὶ τοῦ σωματεμπόρου ἦτον ἄφευκτον πρόσωπον τῆς παλαιᾶς κωμῳδίας, ἀλλὰ ἡ κλίσις αὐτοῦ τοῦ φιληδόνου λαοῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἦτον ζωηρὰ καὶ ἀκμαῖα, ὥστε οἱ ποιηταὶ ἐπενόησαν πρὸς ἀρέσκειαν αὐτοῦ δρᾶμα τι θεατρικὸν περὶ τῶν μαγειρικῶν ὅλως ἡδυπαθειῶν, γενόμενον ἔπειτα γόνιμός τις ἀρχὴ ἄλλων δραματικῶν πλασμάτων. Ἡ Ἰδανικὴ αὕτη τῆς γαστρονομίας παντοκράτεια ἐπραγματοποίει γιγαντωδῶς τὰς πλατυτάτας καὶ λεπτοτάτης τοῦ λαιμάργου ἐπιθυμίας. Ἡ γῆ ἐσχηματίζετο ἀπὸ μικροὺς ἄρτους ἡ δροχὴ ἀπὸ ἡδονικὰ ποτὰ, ἡ χάλαζα ἀπὸ πλακούντια καὶ ἡ χιὼν καὶ ὁ πάγος ἀπὸ μέλι καὶ ἀρώματα. Κατὰ τὸν μακάριον αὐτὸν αἰῶνα, οἱ ἄνθρωποι ἦσαν πάντες εὐτραφεῖς, καὶ πάντα τ' ἀναστήματα γιγαντιαῖα. Ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα, κακὰ ἄγνωστα· ὄρεξις δὲ ἀΐδιος ἐπαρεσκεύαζεν ἀΐδιους ἀπολαύσεις· τότε ἀπαύστως μετέβαινον οἱ ἄνθρωποι ἐναλλὰξ ἀπὸ τὴν κλίνην εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἀπὸ τὴν τράπεζον εἰς τὴν κλίνην· ἐκ τῆς εὐωχίας εἰς τὸν νυκτερινὸν ὕπνον, καὶ ἐκ τούτου εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ τάφου.

Ὁ ποιητὴς τὸν ὁποῖον ἐσυμβουλεύθημεν εἰς τὰ τοιαῦτα, παρ' οὗ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καὶ ἄλλα πολύτιμα διδόμενα, καὶ πολλὰς χρησιμοτάτας πληροφορίας περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, τὰ ὁποῖα μόνος αὐτὸς προέγραψε πιστῶς, ὁ Ἀριστοφάνης λέγομεν, θέλει μᾶς βοηθήσει πάλιν νὰ πραγματευθῶμεν ἄνευ ἐπιπολαιότητος καὶ σχολαστικότητος τὸ κεφάλαιον τῶν ἐμβαμμάτων [sauces) καὶ τῶν ἐκχυλισμάτων [coulis], τιμωμένων πολὺ ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πόλει. Τὰ εἰσιόντα, ὅσα ηὔξηνον ἀναδεικνύοντα τὴν εὐστομίαν τῶν φαγητῶν, καὶ ἐνισχύοντα τὰς χωνευτικὰς δυνάμεις τῶν ἐσθιόντων, συνέκειντο πρὸ πάντων ἐκ συνάπεως, κυμένου, ῥαφανίδων, σκορύδων, καὶ ἑνὶ λόγῳ ἐκ παντὸς φυτοῦ ἢ κόκκου δυναμένου διὰ τῆς δριμείας αὐτοῦ γεύσεως νὰ ἐρεθίσῃ τὴν ὄρεξιν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀριθμεῖ 25 τοιαῦτα *ἡδύσματα* (condiments) ἀριθμὸν μικρότατον, παραβαλλόμενον πρὸς τὰ 400 διάφορα ἐγβάμματα, ὅσα ἀναφέρονται ἐν τῷ *Παρισινῷ Μαγείρῳ*, συγγράμματι τῆς Γαλλικῆς Γαστρονομίας. Ἀλλὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν ηὔξανον ἀναμφιβόλως πάμπολλαι ἄλλαι

ποικιλίαι, ἡ συνδεσμοὶ τῶν 25 Ἑλληνικῶν ἠδυσμάτων, ὁιότι ὁ ἄνω εἰρημένος κωμικὸς ποιητὴς μνημονεύει μεταβολήν τινα σημαντικὴν γενομένην ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐμβαμμάτων, μεταβολὴν, ἡ ὁποία δὲν ἤθελε βέβαια συμβῆ, ἂν τὸ μέρος αὐτὸ τῆς Ἀθηναϊκῆς Μαγειρικῆς ἦτο τοσοῦτον περιτωρισμένον, ὅσον τὸ προμνημονευθὲν χωρίον τοῦ Ἀριστοτέλους μᾶς δίδει νὰ ὑποθέσωμεν.

Τὸ παρ' Ἀθηναίοις ἀγαπητὸν ἔμβαμμα. ἦτον ὡς φαίνεται τὸ περίφημον ὑπότριμμα (fricassée de poulets), ἔμβαμμα κατ' ἐξοχὴν στυπτικὸν, δριμὺ, καὶ προσέτι ἀφροδισιακὸν, ἂν πιστεύσωμεν τὸν Ἀριστοφάνην. Ὁ ποιητὴς οὗτος ἀναφέρει τὸ ἔμβαμμα περὶ οὗ ὁ λόγος, πολὺ ἐπιτυχῶς ἐν τῷ δράματι, τῷ ἐπιγράφομένῳ Ἐκκλησιαζουσαι (Assemblée des femmes). Ἐκ τούτου βλέπομεν ὅτι οὐδεμία μαγειρικὴ ἀκρίβεια ἦτον ἄγνωστος εἰς ἐκεῖνον τὸν λαὸν, τὸν παλαιὸν πατέρα τῶν τεχνῶν οἱωνδήποτε, Τὸ παραθέτειν ὀρνίθια εἰς σχῆμα ὀπτήματος, καὶ τὸ μεταχειρίζειν τὸν λαγὼν εἰς ἀσταχὺν, καὶ τὸ πλάττειν γαστρονομικοὺς τοιούτους φαναρισμοὺς παντίους, ὑπῆρξε πολὺν χρόνον καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἐδιαζόντων προτερημάτων τῆς Ἀθηναϊκῆς μαγειρικῆς. Καθ' ὅσον δὲ προέβαινεν ὁ πολιτισμὸς, ἡ ματαία σπουδὴ αὕτη [ἐπὶ πολὺ συνήθης καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις Εὐρωπαίοις] ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτισμοῦ καὶ τὸ κράτος τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Αἱ ἀλλοκοτιαὶ αὗται γαστρονομικῆς τινος ὀξείας ἦσαν ὡς πρὸς σὴν ἀληθινὴν μαγειρικὴν τέχνην, ὅ,τι ὁ γρίφος καὶ τ' ἀκρόστιχα ὡς πρὸς τὴν γνησίαν ποίησιν. Μετ' ὀλίγον δὲν ἐφρόντιζον πλέον οἱ ἄνθρωποι περὶ τῶν ἐργωδῶν αὐτῶν παιγνίων, καὶ ἡ ἐπιστήμη οὕτω καθαριζομένη ἀνυψώθη ὀπωσοῦν (*)

[κατόπιν].

ΕΠΤΑΝΝΗΣΙΑΚΑ.

Ἐπηνέσαμεν ἄλλοτε τὸν Ἑπτανησιακὸν τύπον, ὡς ἔχοντα ἰδέας καὶ ζῆλον ἐθνικὸν καὶ προσοχὴν περὶ τὴν κυριολεξίαν καὶ τὴν εὐρράδειαν, καί τοι ἀρχάριος ὁπωσδήποτε, προσδοκῶντες ἐξ αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, μεγάλην ὠφέλειαν εἰς τὸ τῆς γλώσσης περισπούδαστον χρῆμα, τὸν ἀνεκτίμητον τοῦτον τοῦ ἔθνους θησαυρὸν, καὶ ἀξιολόγους συγγραφεῖς καὶ σοφὰς διατριβὰς, οἷα ἡ περὶ τῆς λαλουμένης γλώσσης τοῦ κλεινοῦ Μουστοξίδου, καταχωριθεῖσα ἐν τῷ Μέλλοντι, ἐφημερίδι τῆς Ζακύνθου· Ἀλλὰ, μᾶλλον ὡς προλαμβάνοντες τὸ κακὸν ἡ ψέγοντες αὐτὸ, σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι φοβούμεθα, μήπως ὁ Ἑπτανησιακὸς τύπος ἀσχημίσῃ μᾶλλον ἀντὶ νὰ στολίσῃ τὴν γλῶσσαν, ἐὰν ἐξακολουθῇ ὅπως γράφει ἐνίοτε, καὶ δὲν προσέξῃ ἐπιμελῶς εἰς τὴν λέξιν, φράσιν καὶ ὅλον τὸν λόγον, ἵνα γίνεται ὅσον τὸ δυνατὸν ἐθνικώτερος, γλαφυρώτερος, καταληπτότερος. Διὰ τοῦτο οἱ γράφοντες ἢ μεταφράζοντες ἀπὸ ξένας γλώσσης καὶ ἰδέας, καὶ μὴ ἔχοντες ὁμολογουμένως τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν ἡμετέραν δυνάμεις ὡς ἐκ τῶν παρελθουσῶν περιστάσεων τῆς Ἑπτανήσου συμφέρει νὰ ὑποβάλλωσι προηγουμένως καὶ προθύμως, τὰ ἔργα των εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ λεκτικὴν διόρθωσιν τῶν ἱκασταχοῦ ὑπαρχόντων λογίων καὶ διδασκάλων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἴδομεν εἰς τὰς Ἑπτανησιακὰς ἐφημερίδας ἄρθρα καὶ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν κατενοήσαμεν ἀκριβῶς διὰ μόνην τὴν προσημειωθεῖσαν ἔλλειψιν.

Εἰς τοῦτο μᾶλλον, ἢ πολὺ συχνὰ, ὤφειλον νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν οἱ πολλοὶ τῶν φιλογενῶν Ἑπτανησίων καὶ ὄχι εἰς τὰς ὑπερβολικὰς καὶ προῴρους ὁρμὰς αὐτῶν καὶ σκέψεις περὶ τῆς μελλούσης τοῦ τόπου τύχης, ἐξαρτωμένης κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν *ἠθικὴν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν*, καὶ *φωνὴν*, ὡς εἴπομεν πολλάκις ἀλλαχόθεν. Τὴν ῥίζαν ταύτην ὑποδεικνύομεν καὶ ὑποφαίνομεν εἰς ἀγαθοὺς Ὑποφήντας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺ λεγομένους κατὰ ξενικὴν ἰδέαν Ῥιζοσπάστας, οἵτινες λησμονοῦσι, φαίνεται, τὸ *σπεῦσε βραδέως*. Ἡ Βρετανία εἶναι φιλικὴ δύναμις καὶ ἔπεται βέβαια τοιαύτη πολὺ πλέον, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ παραχωρήσῃ αὐθόρμητος πᾶσαν αὐτοξουσιότητα εἰς τὸν Ἑπτανησιακὸν λαὸν κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον καὶ τὴν τιμὴν τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου αὐτῆς ὀνόματος καὶ ἄλλα πολλὰ συμφέροντα. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῆς κατὰ τὸ παρὸν τελείαν καὶ ἀληθινὴν αὐτονομίαν δυνάμει τῶν Εὐρωπαϊκῶν συνθηκῶν οἱ ἀδελφοὶ Ἑπτανήσιοι ὤφειλον νὰ ἐκφέρωσι πᾶσαν ἄλλην ἰδέαν φιλικῶς πως καὶ ὡς συλλογισμὸν, οὐχὶ ὡς ἀπαίτησιν κατεπείγουσαν, δυναμένην ἐνδεχομένως νὰ προβῇ εἰς βίαια μέσα. Ὁ τρόπος οὗτος φέρει προφανῶς εἰς τὴν διαίρεσιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἀναγκαίαν σύμπνοιαν καὶ ἁρμονίαν τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ.

ΝΕΑΝΘΗΣ.

ΜΩΜΟΣ.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Ὀρνιθῶν

Σκοτισθεὶς ἐκ τῆς πολλῆς καὶ θυμηδοῦς ἀναγνώσεως, ἐξῆλθον τῆς βιβλιοθήκης, καὶ διευθύνθην εἰς τὸν Ὀρνιθῶνα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτο καὶ ὁ Περιστερών. Ἐξ αὐτοῦ ἄλλαι μὲν ἐπέτων εἰς τὸν αἰθέρα μετὰ τοσαύτης ταχύτητος καὶ χάριτος, ὡς ἐὰν ἔσυρον τὴν ἅμαξαν τῆς Ἀφροδίτης.

Ἄλλαι πάλιν ἤρχοντο σπουδαῖαι, φέρουσαι τροφὴν εἰς τοὺς κεχηνότας αὐτῶν νεοσσούς. Ὦ! πόσον ἔμενον ἐκστατικὸς, θεωρῶν τὰ θαυμάσια τῆς Προνοίας ἔργα ποικίλως καὶ διαφοροτρόπως προνοησάσης τὴν ὕπαρξιν καὶ συντήρησιν πάντων, ὅσα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήγαγεν!.

Μετὰ τὴν θεωρίαν τῶν περιστερῶν μου καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν νεοττίων, ἐπροχώρησα εἰς τὸν ὀρνιθῶνα· Εθεώρουν ἤδη αὐτὸν, καί τι κενὸν καὶ ἀνύπαρκτον, ἐθεώρουν ὅμως πλήρη πολλῶν παὶ παντοίων ὀρνίθων, ὡς Ἀλεκτορίδων, Ἰνδιάνων, νησῶν καὶ Ἀλεκτρυόνων μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο οἱ ἐπίσημοι διὰ τὸ σωματικὸν μέγεθος καὶ τὴν ὑπερβολικὴν αὐτῶν δειλίαν, ἐκτομίας (καπώνια) τοὺς ὁποίους ὁμοιάζουσιν οἱ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος [τὸν νοῦν], ὑπὸ τρυφῆς ἀποστερηθέντες, καὶ οὐν αὐτοῖς οἱ ἀνδριότατοι ἀλεκτρυόνες, τυραννικῶς καὶ δεσποτικῶς μεταχειριζόμενοι τὰς ἀλεκτορίδας, καὶ ἐπὶ πλέον σπευδοντες νὰ παρατείνωσι τὴν δυναστείαν αὐτῶν, καὶ εἰς τ' ἄλλα τῶν ὀρνίθων γένη. Ἡ διαγωγὴ των αὕτη, πόσων μύθων δὲν ὑπῆρξεν αἰτία καὶ ἀρχὴ ἡ διαγωγὴ αὕτη τῶν ἀλεκτρυόνων. Ὁ μῦθος καὶ εἰς αὐτὸν τον Περσικὸν θρόνον εἶχε ποτὲ ἀνυψώσει αὐτούς. Ἂν ἔζων εἰσετι, ἔλεγον καθ' ἑμαυτὸν, οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι Ἀθηναῖοι, οἱ σύγχρονοι τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ Περικλέους. δὲν ἦτον ἀμφιβολία, ὅτι ἤθελον λάβει καὶ ἐγὼ, τοιούτους ἔχων ἀλέκτορας, τὴν τιμὴν τῆς νικης, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἀλεκτρομαχίας, ὡς ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς τὰ Ὀλύμπια.

Τοὺς νικητικοὺς στεφάνους συλλογιζόμενος, καὶ τὰ πλήθη τῶν ὀρνίθων θεωρῶν, ἔπαθον ὅ,τι καὶ ὁ Ξέρξης εἶχε πάθει ποτὲ εἰς τὴν θεωριαν τῶν πολυπλήθων αὐτοῦ στρατευμάτων. Ἐνθυμήθην τότε, ὅτι εἰς μίαν καὶ μόνην νύκτα ἡ πανόλεθρος Ἰκτις [κουνάδι, σανσάρι] ἠδύνατο νὰ ἐξοντώσῃ ὅλον αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν ὀρνίθων. Ἡ ἐνθύμησεις αὕτη μ' ἐλύπησε καιρίως καὶ ἠναγκάσθην νὰ ζητήσω τὴν ἀσφάλειαν τῆς πτερωτῆς μου ταύτης ποιμνης. Ἐνθυμήθην τότε, ὅτι ἐναντίον ὅλων αὐτῶν τῶν ἀπουκταίων ἐνδεχομένων, ἔπρεπε νὰ εἰσάξω ἐντὸς τοῦ ὀρνιθῶνός μου καὶ χήνας, τῶν ὁποίων το ἀγρυπνον ὄμμα καὶ τὸ συριστικὸν φύσημα ἤρκει νὰ προφυλάττῃ τὴν πτερωτήν μου ταύτην ἀγέλην ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ ἐνέδρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, καὶ νὰ σώσῃ αὐτὴν, ὡς ἐσωσέ ποτε καὶ την Ῥώμην ἐκ τῆς τῶν Κελτῶν ἐπιδρομῆς. Φειδόμενος λοιπὸν τοῦ χρόνου, δεν ἤ γησα νὰ κινήσω εἰς ζήτησιν τοῦ ἀναγκαίου αὐτοῦ φύλακος· ὅθεν ἐξελθὼν του ἀγροκηπίου αὐτοῦ ἐπλανώμην ζητῶν χήνας·

Οὔτε κόπους ὑπέφερον πολλοὺς, οὔτε πολλὴν ὁδὸν διήνυσα, καὶ ἰδοὺ ἀπαντῶ ἀγέλην χηνῶν πωλουμένων. Μετα μεγίστης εὐκολίας συνεφώνησα καὶ ἠγόρασα ζεῦγος χηνῶν, ἂν καὶ τὸ εἶδος τοῦ νομίσματος μετὰ τοῦ ποσοῦ ἐλησμόνησα. Ἀγνώριστος δέ τις φίλος, παρὼν ἐκεῖ τότε, μ' ἐσυμβούλευσε ν' ἀφήσω τὰς χήνας εἰς τὴν παρὰ πόδας λίμνην διὰ νὰ λουσθῶσι· καὶ ἐγὼ ἔβαλον τὴν συμβουλὴν ταύτην εἰς πρᾶξιν· Ἀλλ' αἱ χῆνες ἅμα ἐπατησαν τὰ ὕδατα, [ὤχοντο ἀπτοῦσαι, ἡ δὲ λύπη μου αὕτη ὑπῆρξε μεγαλητέρα τῆς πρώτης. Ὅθεν δὲν ἔλειψα νὰ τρέξω κατόπιν αὐτῶν καὶ νὰ ἐρευνήσω εἰς ὅλα τὰ περιξ ἔνθα τελος πάντων εὗρον αὐτὰς λελουμένας καὶ λευκοτάτας, καὶ κοραλίνας τὰ ῥάμφη καὶ τοὺς πόδας, ἐπί τινος τῶν τῆς λίμνης μυχῶν. Ο κόπος δὲ τὸν ὁποῖον διὰ τὴν εὕρεσιν τῶν χηνῶν κατεβαλον μὲ κατέφερεν εἰς ὕπνον, καὶ κοιμώμενος ἐκυριεύθην ἀπὸ ὕπνον τοῦ ὕπνου, καὶ ἀπὸ ὄνειρον μετέβην εἰς ὄνειρον ὀνείρου.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Ὄνειρον.

Εὑρέθην αἰφνιδίως εἰς πεδίον τι λαμπρὸν μὲν, ἀλλ' λαμπτότης αὐτοῦ ἦν. ὡς ἡ τοῦ σεληνιακοῦ φωτὸς λάμψις. Προχωρήσας δ' εἰς τὸ ἐνδότερον, ἔμεινα ἐκθαμβος θεωρῶν τὰ δένδρα τὰ χόρτα, τοὺς ποταμοὺς, τοὺς λίθους, καὶ πᾶν τὸ ἀντικείμενον κεκαλυμμένον ἀπὸ νεκρικήν τινα καὶ ψυχρὰν ὠχρότητα. Οὔτε τὰ ῥόδα ἦσαν ἀκμαῖα καὶ εὐώδη, οὔτε οἱ καρποὶ, ὡραῖοι καὶ ζωηροὶ, οὔτ' ἄλλο τι τῶν γνωστῶν ἦν ὅμοιον ἐκείνοις. Περιβλέπων δὲ ὡς ὁ Λυγκεὺς. ἀσκαρδαμυκτὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιωπηλῆς καὶ φρικτῆς ταύτης ἐρημίας, μόλις διέκρινα μακρόθεν ἀμυδρῶς πως ὄντα τινὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέλαβον ἀνθρώπους, καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους μὲ ὡδήγει ὁ φόβος καὶ ἡ ἔκπληξίς μου. Ἐκίνησα λοιπὸν δρομαῖος, καὶ ἐνῶ πολλὰς ὥρας ἀδιακόπως ὥδευον, πάλιν ὅμως ἤμην μακρὰν αὐτῶν. Μετὰ πολὺν τέλος πάντων ἀγῶνα, ἐπλησίασα, καὶ ἰδοὺ θεωρῶ τὸν Πλούτωνα μετὰ τῆς Περσεφόνης καὶ τῆς λοιπῆς καταχθονίου ἀκρότητος συνεδριάζοντα, καὶ τὸν Ἑρμῆν ἐφ' ὑψηλοῦ ἱστάμενον καὶ στεντορίᾳ τῇ φωνῇ τὰ δόξαντα τῷ Διΐ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Θεῶν κηρύττοντα. « Ὑμῖν λέγεται, ἔθνη, φυλαὶ γλῶσσαι, ἑκάστῃ τάξει τῶν ἐν Ἅδῃ ἀνθρώπων, ἀνδρασιτε καὶ γυναιξὶ, βασιλεῦσι καὶ κριταῖς, καὶ πᾶσι τοῖς κρατίστοις καὶ ἐνδόξοις τοῦ Ἅδου! Ἐπειδὴ περ ἡ Ἀρετὴ, μὴ δυναμένη ὁρᾶν τὴν Ἡδονὴν προκριναμένην αὐτῆς, παραστᾶσα τῷ Ζηνὶ ἐλεεινῶς, ἀνήγαλειν αὐτῷ λέγουσα, Ζεῦ Πάτερ!

« Ἀδ' ἐγὼ ἀτλήμων Ἀρετὰ παρὰ τῇδε κάθημαι
« Ἡδονῇ, αἰσχίστως κειραμένα πλοκάμους,
« Θυμὸν ἀχει μεγάλῳ βεβολημένα· εἴπερ ἅπασιν
« Ἀ κακόφρων Τέρψις κρεῖσσον ἐμοῦ κέκριται, διὰ

τοῦτο ἔδοξε τῷ Θεῶν τε ἀνδρῶν τε Πατρὶ, καὶ τῷ δήμῳ τῶν Θεῶν, τὸν Ἀρχίλοχον ἀναζήσαντα, μετὰ τοῦ Μώμου ἐπισκέψασθαι τοὺς ἐν τῇ Γῇ, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁποῖά ποτ' εἰ, καὶ ἀναγγεῖλαι τοῖς Θεοῖς. Ταῦτα ἀκούσας, ἐκυριεύθην ἀπὸ μέγαν φόβον, διότι ἐγνώρισα, ὅτι εἰς τὸν Ἅδην ἤαην βέβαια. Ὅθεν περιέβλεπον πανταχόσε, ὡς ἄλλος Ἄργος, ποῦ ἠδυνάμην νὰ ἴδω τὸν Μῶμον καὶ ἀκολουθήσας αὐτὸν ν' ἀναβῶ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν.

Εἰς τοιοῦτον δὲ εὑρισκόμενος ἀγῶνα, βλέπω δύω σκιὰς ἀναχωρούσας, καὶ ἐννοήσας ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ, ὅτι ἦταν οἱ παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ κηρυχθέντες, ἔτρεξα κατόπιν αὐτῶν, καὶ δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον, πῶς εὑρέθην, ἀκολουθῶν ὄχι σκιὰς, ἀλλ' ἀνθρώπους ἢ σώματα. Τότε φαίνεται, ὅτι ἐπατήσαμεν τὸ ἔδαφος τῆς γῆς. Ποῦ ὅμως, καὶ πόθεν ἐξήλθομεν, δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἀλλ' οὔτε πῶς αἱ σκιαὶ ἔλαβον σώματα, ἀσώματοι οὖσαι τὸ πρίν. Ἡ σκιά μας βέβαια αὕτη συνέρχεται μεθ' ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ Ἅδῃ, ἀποθνησκόντων.

Ἀφοῦ ἐξήλθομεν τοῦ Ἅδου, ὁ φόβος μου ὑπῆρξε πολὺς, μὴ οὗτοι δὲν θελήσωσι καὶ τρίτον συνοδοιπόρον μεθ' ἑαυτῶν, ἀλλ' αὐτοὶ, ὁδεύοντες σοβαρῶς, καὶ συνδιαλεγόμενοι. οὔτε κἂν μὲ εἶδον συνακολουθοῦντα καὶ μετ' αὐτῶν ἐρχόμενον.

(κατόπιν).

(*) Ἐπὶ τῆς περιέργου τούτης διατριβῆς περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν συμποσίων, τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ τῆς Ἰωνικῆς Μελίσσης, ἤρμοζεν ἐξ ἀρχῆς νὰ σημειώσωμεν πρὸς γνῶσιν τῶν ἐντυγχανόντων, ὅτι ἡ διατριβὴ αὕτη ἐγράφη ἐνταῦθα γαλλιστί ἐκ διαφόρων ἐρανισμάτων ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλέλληνος κυρίου Βερνάρδου Κυπρίου, υἱοῦ Γάλλων γονέων γνωστοῦ διδασκάλου τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Ἐπὶ αὐτῆς, μεταφραζομένης, αὐτοσχεδίως ἔχομεν νὰ ἐπιφέρωμεν ἐν τέλει παρατηρήσεις τινὰς ἐρεξεγητικὰς ἢ κριτικάς·

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ.

Τὸ Μέλλον ἐφημερίς, καλῶς συντασσομένη, τῆς ἀξιολόγου νήσου Ζακύνθου ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως κομματηδὸν ἐν πέντε ἀριθμοῖς, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ ἀρ. 45 [14 Δεκεμβρίου), μετάφρασιν τινα διατριβῆς, ὁπωσοῦν ἐκτεταμένης, τοῦ γνωστοῦ καὶ κλεινοῦ ἀρχαιολόγου καὶ φιλολόγου Ἀνδρέου Μουστοξίδου Κερκυραίου, πραγματευομένης σοφῶς τὸ περὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης σπουδαιότατον θέμα. Ἡ διατριβὴ αὐτη. γραφεῖσα πιθανῶς Ἰταλιστί, ὡς καὶ ἄλλα ἔργα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, μετεφράσθη ὑπὸ Π. Χιώτου, ὅστις, ἐκδίδων τὴν μετάφρασιν διὰ τῆς ῥηθείσης ἐφημερίδος μετὰ προλόγου καὶ σημειώσεων, παρέλειψε νὰ προσθέσῃ, ποῦ ἐγράφη καὶ ἐξεδόθη καὶ ἂν ἤδη μετεφράσθη, εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διατριβή, πρὸς γνῶσιν τοῦ Πανελληνίου. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσαν περι τοῦ ἀντικειμένου τούτου πραγματείαν σοφὴν θεωροῦμεν ἀναγκαιοτάτην εἰς τὰς παρούσας μάλιστα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς γλώσσης αὐτοῦ περιστάσεις, καταχωρίζομεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ Ἰωνικῇ Μελίσσῃ τὴν διατριβὴν τοῦ κυρίου Μουστοξύδου, ὅπως μετεφράσθῃ χάριν τῶν λογίων ἀναγνωστῶν, ὅσοι δὲν ἔτυχε νὰ ἴδωσι τὸ πρωτότυπον, ἢ τὴν Ζακυνθίαν ἐφημερίδα.

ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ

Παρατηρήσεις τινὲς ἐπὶ τῆς παρούσης Ἑλληνικῆς γλώσσης συγγραφεῖσαι ἰταλιστὶ τῷ 1822·

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ζῇ διὰ τῶν μᾶλλον ἢ ἧττον περιφανῶν αὐτῆς συγγραφέων. Διερχόμενοι τὸ μέγα διάστημα εἴκοσιν ἑπτὰ περίπου αἰώνων ἐκ τῶν ἡμερῶν μας μέχρι τῶν τελευταίων τῆς ἀρχαιότητος, ὅτε ἔζη ὁ Ὅμηρος, οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν εὑρίσκομεν τοσοῦτον ἀρχοειδῶς ἐπεκτεινομένην ὡς τὴν Ἑλληνικήν.

Ἐπαξίως δὲ οὕτω μακροζωοῦται· διότι διατραφεῖσα ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ δόξῃ ἐκαλλιεργήθη ὑπ' ἀδιακόπου καὶ συνεχοῦς γενεᾶς ποιητῶν, ἱστορικῶν ῥητόρων καὶ φιλοσόφων, καὶ ἐξευγένισε, διὰ τοῦ φωτισμοῦ καὶ διδασκαλίας της, πολλὰ καὶ διάφορα ἔθνη. Ἀλλὰ παρὰ ταύτῃ φαίνεται ἀναφυομένη ἄλλη τις καλουμένη νεοελληνική, ἥτις ὡς κλόνος δένδρου πολυχρονίου καὶ ὑψηλοῦ, βλαστάνει εὔοσμα ἄνθη, προμηνύοντα συλλογὴν ἄφθονον καρπῶν. Ἡμεῖς δὲ δι' ἐπιχειρημάτων, ἐὰν μὲν ὄχι τοσούτων ἀληθῶν, ὅσον πιθανῶν, θέλει ἐνασχοληθῶμεν ὀλίγον.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡς πᾶσα ἄλλη ὑπέκυψεν εἰς διαφόρους ἰδιαιτέρας τροπολογίας, κατὰ τὴν φυσικὴν καὶ πολιτικὴν διαίρεσιν τῶν περιχώρων ὅπου ὡμιλεῖτο. Αἱ τροπολογίαι αὗται γενικευόμεναι ἐπὶ τὸ μᾶλλον κατέστησαν τὰς δύω διαλέκτους Αἰολικὴν καὶ Ἰωνικήν, καὶ πρὸς ταύταις τὴν Δωρικὴν καὶ Ἀττικήν, περιλαμβάνουσαν ἑκάστην ἑτέρας ὑποδιαιρέσεις]α) οὕτως ἡ Δωρικὴ τῶν Λακεδαιμονίων, Σικυωνίων, Ἀργείων, Ἐρετριέων, Κερκυραίων, Ταραντίνων, Ῥοδίων διέφερον συν ἀλλήλων καθ' ἰδιαιτέρους σχηματισμοὺς [6] καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀπαριθμεῖ ὄχι ὀλιγώτερον τῶν τεσσάρων κάμψεων ἢ καταλήξεων. [1] Ἠσθένουν ὅμως πᾶσαν δραστήριον παραλλαγὴν αὐτῶν ἡ κοινὴ καταγωγή, τὰ ἔθνη, αἱ συνελεύσεις. αἱ μεταβάσεις ἐπὶ κατοχῇ ἄλλων χωρῶν, αἱ ἀποικίαι, τὸ ἐμπόριον, καὶ ἡ ὁμοιότης πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεσμοθεσιῶν. Πρὸς τούτοις ἑκάστη διάλεκτος ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν σημαινόμενον γλῶσσα ἐννοουμένη, καὶ ὄχι παρεκτροπὴ ἢ διαφθορὰ χρωματική, εἶχε τὰ ἐγχώρια ὅριά της καὶ ἐκαλλωπίζετο διὰ κατορθωμάτων, καὶ συγγραφέων, μὴ σχηματίζουσα ὅμως τοὺς ἰδιωτισμοὺς αὐτῆς ἐξ ἀλλοτρίων αἰτιῶν, ἀλλ' ὁμοφύλλων καὶ συγγενῶν. Ὅθεν ἀνοίγετο εἰς ἀρχαιοτέραν τινὰ γλῶσσαν ἀρχέτυπον, ἥτις ἄνευ φιλοδόξων ἐρίδων ὠνομάσθη κοινῶς παρὰ τοῦ ἔθνους Ἑλληνική, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς κοινὸς ἱερὸς σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων κατὰ Βαρβάρων. Παράδειγμα δε τούτου ἔστωσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν παρακινούμενοι διὰ πλουσίων καὶ δελεαστικῶν ὑποσχέσεων ὑπὸ τοῦ Πέρσου πρὸς συμμαχίαν, ἀπεκρίθησαν, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος συνδέεται διὰ τοῦ αὐτοῦ αἵματος, ἔχει τοὺς αὐτοὺς θεούς, ναούς, θυσίας ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ λαλεῖ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, διὸ καὶ τὸ προδοῦναι αἰσχρὸν τοῖς Ἀθηναίοις. [2] Ἐὰν δὲ αἱ ἐγχώριαι ποικιλίαι ὑπεθάλποντο διὰ τοῦ μεγαλείου τῶν νόμων ἢ τοῦ μεγαλητέρου ἐξευγενισμοῦ, καὶ δυνάμεως τινὸς λαοῦ, εὐκόλως ἐξηλείφθησαν, ἀφοῦ οἱ Ἑλληνικοὶ στρατοὶ ἡνωμένοι ὡδηγοῦντο ὑπὸ τοῦ νικητοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὅταν δὲ οἱ Ἕλληνες οἱ κατοικοῦντες τὴν Αἴγυπτον, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀμάσιδος, ἡνώθησαν μετὰ τῶν κατακτητῶν ἀδελφῶν των, καὶ πόλεις Ἑλληνικαὶ ἠγείροντο ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ καὶ Βαβυλωνίᾳ, [γ) καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀσίας.

[α] Ἀρχαιοτάτη ὅμως τὶς γλῶσσα λαλουμένη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων φυλῆς πελασγικῆς προΐμως ἐκφαυλισθείσης, καὶ παραγομένη ἐκ τῆς ἀρχαίας πελασγικῆς ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὡς τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον τῶν διαλέκτων τούτων, Ῥοὺλ ῥοσέτον Ἑλλην. ἀποικία 139. Σχόελλον Ἕλλην γράμ.—1 6'. καὶ Μουστοξύδη συμ. Ἡρόδ. Α. 56, 57 58.

[6] Τὰ καλούμενα διαλεκτικὰ ἰδιώματα, ἀλλὰ ταῦτα πρὸς οὐδὲν τῆς μορφῆς καὶ σχήματος, παραβάλλονται τῶν ἐγχωρίων γλωσσημάτων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἥτις μία οὖσα, ἓν καὶ μόνον τύπον προσάγει λαλιᾶς καὶ συγγραφῆς ἐνῷ ἡ ἀρχαία ἐπιμελεῖτο κατὰ τοὺς προσήκοντας τύπους ἑκάστῃ διαλέκτῳ αὐτῆς.

[1] Ἡροδ· Α. 142.

[2) Ἡροδ, Ζ. 132.

(γ) Ὁπόσον ἐξηπλώθη ὁ πολιτισμὸς διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ Ἀλεξάνδρου περιττὸν νὰ ἐπεκτανθῶμεν. Ἀρκεῖ μόνον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ μεγαλόνοια, πρώτη ἐσχεδίασεν οὕτω τὴν ἕνωσιν ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀσία, Ἀφρικὴ καὶ Εὐρώπη συνεδέθη, ὁδοὶ θαλάσσιαι καὶ

Ἡ Μακεδονικὴ διάλεκτος, δι' ἧς διεκινεῖτο κυρίως ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐξηπλώθη καὶ διεδίδετο πανταχοῦ, ταυτιζομένη δὲ μετὰ τῶν ἄλλων συνέθεσε κοινήν τινὰ γλῶσσαν διάφορον τῆς ἀρχαίας ὡς χρωμένην ἰδιοῤῥύθμως λέξεις καὶ φράσεις κοινὰς ἀνηκούσας ὅλαις ταῖς διαλέκτοις, ἀλλ' ἀποποιουμένην τὰ καθ' ἕκαστα ἰδιάζοντα. Τὴν Μακεδονικὴν αὐτοκρατορίαν ἠκολούθησεν ἡ Ῥωμαϊκή, καὶ ἡ δουλεία συνεχώνευσε πλεῖον τοὺς λαοὺς καὶ τὰς Ἑλληνικὰς διαλέκτους. Μολοντοῦτο Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος γράφει, ὅτι ὑπὸ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐκ Μιλήτου μέχρις Ἐφέσου, περιλαμβανομένης Σμύρνης καὶ Κολοφῶνος ἴσχυεν ἡ Ἰωνική. Ἐκ δὲ Κολοφῶνος μέχρι Κλαζομενῶν, καὶ εἰς τὰς ἄντικρυ Χῖον καὶ Μιτυλήνην καὶ ἐν Περγάμῳ ἡ Αἰολική Ἐκεῖθεν δὲ Σηστοῦ ἕως Ἀβύδου, καὶ ἐκ Προποντίδος μέχρι Κυζίκου, καὶ τοῦ Ποταμοῦ Γρανικοῦ, ἐλάλουν, τὴν παρὰ πᾶσιν κοινῶς χρωμένην [3]. Τοῦτο δὲ δηλοῖ ὅτι πρὸς τὰς μνημονευθείσας χώρας διήρκουν πολὺ τὰ ἴχνη τοιούτων διαλέκτων. Οὕτω καὶ Συμεὼν ὁ Καβασίλας ἐπὶ τοῦ ΙϚ΄. αἰῶνος φανταζόμενος ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ τινα διάλεκτον ἔγραφε πρὸς Θεόδωρον τὸν Ζυγομαλᾶν, ὅτι τῶν ἰδιωτῶν ἡμῶν ἄλλοι μὲν ἀττικίζοντες, ἄλλοι δὲ αἰολίζοντες, ἕτεροι ἰωνίζοντες καὶ τινὲς κοινῶς ὡμίλουν ὄχι πλείονας τῶν ἑβδομήκοντα διαλέκτων τοιαῦται δὲ εἶναι ἄπειροι διακρίσεις ὅσον ἐλάχισται καὶ αὐθαίρεται [δ] Ι.

Ἐκ τούτων ἐξάγομεν ὅτι ἰδιαιτέρα ποιότις τῆς παρούσης γλώσσης εἶναι νὰ ἔχῃ αὐτὴ ἰωνισμούς, ἀττικισμούς, δωρισμούς, Αἰολισμοὺς κτλ. χάριν παραδείγματος Πλεύμων λέγεται ἰωνικῶν καὶ σχηματίζει συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικὸν εἰς ἔστερος καὶ ἔστατος [ε) Ἀττικῶς πάλιν γίνεται ἡ χρονικὴ αὔξησις ἀντὶ τῆς συλλαβικῆς ἤπιεν ἀντὶ ἔπιε (ζ] Δωρικῶς λέγεται καλύβα ἧς ἡ γενικὴ καλύβας ἀντὶ καλύβης. Αἰολικῶς σίδερος καὶ εἰς ες τελειώνει ἡ ὀνομαστικὴ πληθυντικὴ τῶν περιττοσυλλάβων. (η) Τινὲς τῶν τροπολογιῶν τούτων ἀνάγονται εἰς τὴν σχετικὴν καταγωγὴν τῶν προφερόντων οὕτω λαῶν, ἢ εἰς σταθερὰν κλιματικὴν ἐπιῤῥοήν. Δεν ἐξαρκεῖ ὅμως νὰ ἀποδίδωμεν ἅπαντα εἰς ἐγχωρίους αἰτίας. Διότι πολλοὶ λαοὶ μετηνάστευσαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἑλλάδος, εἴτε αὐτοπροαιρέτως ὅπως ἀποφύγωσιν τὰς σκληρότητας τῶν εἰσβαλλόντων ἐχθρῶν, εἴτε ὁ τύραννος πρὸς στερέωσιν ἀσφελεστέραν τοῦ αὐ-

μεσόγειαι πρὸς συγκοινωνίαν ἠνοίχθησαν· ἐμπορεῖα, ἐκπαιδευτήρια καὶ βιομηχανίαι καθιδρύθησαν· θεσμοθεσίαι καὶ πᾶσα κοινωνικὴ βελτίωσις κατεστάθησαν. Ἐπὶ τούτοις ἄποιραι πόλεις ἐκτίσθησαν· Ἀλεξάνδρεια, ἐν Αἰγύπτῳ, Παροπαμίσῳ, Ἰαξάρτῃ Ἀρίᾳ. Ἀραχωσίᾳ. Καυκασίᾳ, Ταναΐδι, Ὀξυδράκαις, Σογδιανῇ, Λευσίακαις, Ἀντιόχεια Σελεύκεια, Σώτηρα, Καλιόπη, Ἑκατόμπολις, Ἀχαΐα, Ἀντιγονία, Λαοδίκεια, Ἀπαμεία, Ἔδεσσα, Βέροια, Πελφανὴ οἰκοδομήματα ἐπεδείκνυον τὸν πλοῦτον καὶ πολυτέλειαν τῶν βασιλευόντων Ἑλλήνων. Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς διαδιδόμενος εἰς τὰ ἔθνη, συνεκίνει εἰς βελτιώσεις, καὶ προετοίμαζεν αὐτὰ διὰ τῆς γλώσσης του πρὸς διδασκαλίαν θρησκείας διαμορφούσης τὴν καρδίαν, εἰς τὸ αἴσθημα κοινῆς ἀγάπης καὶ ἰσότητος.

(3) Θέματα αὐτοκ. Κωνσ. Α.

[δ] Τὰ ἀναφερόμενα περὶ γλώσσης ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀκμάζοντος περὶ τὸ 950 δυνατὸν νὰ ἐννοηθῶσιν ὄχι πρὸς ὁλόκληρον διάσωσιν τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἀλλ' ὡς γλωσσικὰ λείψανα αὐτῶν, ἐναπομείναντα εἰς χρῆσιν παρὰ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλλησι. Δεικνύεται δὲ τοῦτο ἐὰν παρατηρήσωμεν πόσην διαφθορὰν εἶχεν ἡ γλῶσσα ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἀκμάζοντος δύω αἰῶνας πρὶν τοῦ Πορφυρογεννήτου. Ὅτε κατὰ τὰς χυδαιολογικὰς φράσεις τῶν στρατιωτῶν, τὰς σημειωθείσας ὑπὸ Θεοφάνους ἐν τῷ χρονικῷ ἑ. σ. 155. εἰσέφρυσε καὶ αὐτὸ τὸ βαρβαρόφωνον Τσαγγάρια, ἢ ἡ φωνὴ τσα καὶ τσε. Ἐὰν λοιπὸν ἠλατοῦτο ἡ προφορὰ καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη τῆς κοινῆς γλώσσης ἀείποτε ἐπιμελουμένης ὑπὸ συγγραφέων ἀττικιζόντων ὁπόσον συμπεραίνομεν ὅτι παρήλλαττεν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀρχαίων διαλέκτων πρὸ πολλοῦ ἀκαλλιεργήτων; Τὰ αὐτὰ πρεπει νὰ ἐκλάβωμεν καὶ περὶ τῶν 70 διαλέκτων τῆς νεοελληνικῆς, τὰ ὁποῖα σημειοῖ ὁ Καβασίλας. Καὶ πρὸς τοῦτο ἂς συγκρίνωμεν τὰ δημώδη ᾄσματα τῶν Κρητῶν, Χίων, Σμυρναίων καὶ αὐτῶν τῶν Τραπεζουντίων, ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν περιηγητῶν τοῦ Φωριέλου καὶ τοῦ Συνεκδήμου ἐν σελίδι 436 ὅπου εὑρίσκονται Αἰολισμοί, Δωρισμοι καὶ Ἰωνισμοί. Ἀξιοσημείωτοι δὲ καὶ οἱ σωζόμενοι Λακωνισμοὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Τσακώνων, τοὺς ὁποίους δὲν ἐννόησεν ο παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις κλεινὸς Βρετανὸς Λίκιος ἐκλαβὼν ὡς Σλαβωνισμούς. [ὅρα Researches in Greece 4] ἐνῷ ὁ ὁμοεθνὴς ἡμῶν Λευκίας ἰατρὸς ἀνατρέπων τὰ ὑπὸ Φαρμεράηρος λεχθέντα καθ' Ἑλλήνων ἐν σελίδι 52. καὶ ὁ Οἰκονόμος συγγράψας τὰ περὶ Ἑλληνικῆς προφορᾶς σελ. 526. βεβαιοῦσιν αὐτοὺς ὡς ἀρχαίους Λακωνισμοὺς (περὶ δὲ τῶν ἰδιωμάτων ὅρα Οἰκον. ἀνωτ. σελ. 528 καὶ Κοδρικᾶ Μελέτη περὶ τῆς κοινῆς Διαλέκτου σελ. 507].

[4] Περὶ τῶν διαφόρων φάσεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὅρα τὸ σύγγραμμα τοῦ Παναγιώτου Κοδρικᾶ Μελέτη κτλ. τυπωθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1815 ἐὰν δὲν λανθάνωμαι.

[ε] Τὸ πλεύμων τροπὴ τοῦ ν εἰς λ ἀντὶ πνεύμων, εἶναι ὄνομα καὶ ὄχι ἐπίθετον ὡς σημειοῦται καὶ ἐν τῷ γλωσσαρίῳ ὑπὸ Λαγγίου Πλεμόνη [γράφε Πλεμόνι, ὡς μαχαῖρι, πηροῦνι, ἀποκοπὴ τοῦ ὑποκοριστικοῦ μαχαίριον, πηρούνιον κτλ. ὅρα Laugius philologiæ barbarogræcæ 164] ἐπομένως δὲν σχηματίζει συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικόν, οὔτε εὕρηται ποτὲ πλευμονέστερος πλευμονέστατος, εἰμὴ μόνον τὸ αὐξητικὸν πλεμόνας καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν πλεμονάκι.

[ζ] Αἱ δύω αὐξήσεις εὑρίσκονται ἀττικῶς ἐνταυτῷ ὡς ἑώρακεν. Ἡ δὲ χρονικὴ ἀντὶ συλλαβικῆς οὐδέποτε ἐκτὸς μόνον εἰς τὸ βούλομαι ἐβουλόμην καὶ ἠβουλόμην διατηρεῖται ἡ Ἰωνική. Εἶ. ὡς εἶχον, καὶ παρὰ ποιηταῖς ἀναυξήτως ὡς ἔλπιζα, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἀποβολὴ τῆς αὐξήσεως, ὡς πήγαινα ἀντὶ ἐπήγαινον.

[η] Νομίζω ὅτι εἶναι λάθος τοῦ ἀντιγράφου, ἀντὶ ες

τογνώμου αὐτοῦ, ἀφήρπασεν αὐτοὺς τῆς πατρῴας γῆς καὶ τοὺς μετέθεσεν ἀλλαχοῦ. (θ) Ὑπερισχύουσιν ὅμως ἐπὶ τὸ μᾶλλον οἱ Αἰολισμοὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, διότι οἱ Αἰολεῖς διὰ τὸ ἐπιδεξιώτερον αὐτῶν, καὶ τὰς ἐκτενεστέρας οἰκήσεις σχεδὸν ἑαυτίσαν τὴν διάλεκτον αὐτῶν μετὰ τῆς Δωρικῆς, πρῶτοι οὗτοι συμμορφωθέντες. Ἐν Πελοποννήσῳ ἡ γλῶσσα γράφει ὁ Στράβων συμμιγνύεται ἐκ δωρικῆς καὶ Αἰολικῆς καὶ ποῦ μὲν μᾶλλον ποῦ δὲ ἧττον εἶναι Αἰολική. καὶ τὴν σήμερον λαλοῦσι κατὰ πόλεις διαφόρως, ἐὰν καὶ ἡ γλῶσσα προσωνυμεῖται Δωρική, διὰ τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τῶν Δωριέων. Δὲν νομίζω ὅτι διὰ τοιαύτην συγκοινωνίαν τῶν διαλέκτων ὑπὸ τοῦ Κουϊντελιανοῦ, καλουμένην κοινισμὸς ᾔγεται ἡ ἡμετέρα· Αὕτη δοξάζεται ὑπὸ Πλουτάρχου καὶ Ἑρμογένους πηγὴ τοῦ ἡδέος ὕφους τοῦ Ὁμήρου· διότι τοιαύτη ἀνάμιξις ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ ἐπιτηδεύθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ὅπως ἅπαντες οἱ Ἕλληνες μετέχωσι τῆς ποιήσεως αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ κοινῶς ἐπιχειρήματος αὐτῶν, τὸ ὁποῖον τοσοῦτον παρ' αὐτοῦ εὐκλείσθη, πρόσθες δὲ ὅτι ἐπὶ Ὁμήρου αἱ διάλεκτοι δὲν διεκρίνοντο τοσοῦτον καλῶς οὔτε ἐντελῶς διεχωρίζοντο. (ι)

ΠΑΝΤΟΦΟΡΕΙΟΝ.

ΣΚΟΠΕΙΑ

Ἡ Παλαιὰ τῆς Μακεδονίας πόλις αὕτη. λεγομένη ὑπὸ μὲν τῶν Βουλγάρων Σκιοῦπι, ὑπὸ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν Οὐσκιοῦπ, ἔλαβε πιθανῶς τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ὑ-

---

τριτοκλίτων διατηρουμένου εἰς τὴν ἀρχαίαν καθ' ὅλας τὰς διαλέκτους, πρέπει νὰ ἦναι πρωτοκλήτων, διότι ἡ νεοελληνικὴ χυδαϊκῶς λέγει αἱ τιμὲς, καὶ τροπὴ τοῦ ἄρθρου ἡ τιμὲς, ἡ δόξες, ἡ χάρες, ὡς εὕρηται καὶ παρὰ τισὶ τῶν ποιητῶν τῶν Κρητικῶν τοῦ Βηλαρᾶ καὶ Τερτσέτου. Ἀξιοπαρατήρητον ὅτι καὶ ὀνόματα περιττοσύλλαβα ἀρχαῖα ἡ κοινὴ χρῆσις ἔχει ἰσοσύλλαβα, καθὼς ἡ ψαλίδα τῆς ψαλίδας, ἀντὶ ψαλὶς—ίδος καὶ τοῦτο μίμημα Δωρικόν. Ὅρα Λάγγιον καὶ Οἰκονόμον καὶ γραμ. Φωκᾶ.

[θ] Μ' ὅλον τοῦτο οἱ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δουλείας μεταναστεύσαντες εἰς τὰς χώρας τῆς Νεαπόλεως, Κορσικῆς, Σαρδοσοῦς κτλ. ὁμογενεῖς, διετήρησαν λέξεις ἀρχαίας ἐν τῇ διαλέκτῳ αὐτῶν. Οὕτως ἄρτι λέγουσι οἱ κοινῶς καλούμενοι Ἀλβανοὶ οἱ παροικοῦντες ἐν τῇ Κωμοπόλει Καλὴ μέρα τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Ὅρα Crispi Albanesi in regne di Napoli κτλ.

(ι) Διὸ καὶ ὑπὸ φιλολόγων τινῶν ὡς τὸν Βόλφιον Βέντλεη καὶ αὐτὸν τὸν Γρηγόριον Κορίνθου ἐκλαμβάνεται ἡ Ὁμηρικὴ γλῶσσα ὄχι ὡς ἀρχαία Ἰωνική, ἀλλ' ὡς κοινὴ ὅλων τῶν διαλέκτων, καὶ διὸ ἀρχαία παρὰ τινῶν γραμματικῶν ἀκούει. Ἐὰν καὶ τινὲς λέγουσι ἀρχαίαν Ἰωνικήν. ψηλῆς αὐτῆς θέσεως. κατὰ τὰ στενὰ τοῦ Ἀξιοῦ [Βαρδαρίου] ποταμοῦ, ὅθεν ἀποσκοπεύονται καλῶς οἱ πεδινοὶ ἐκείνης τῆς περιφερείας τόποι, ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς. Τοιοῦτα ὀνόματα παράγωγα τοῦ σκοπός, ὑπῆρχον καὶ ἄλλα πολλὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γεωγραφίας, οἷον Σκοποὶ (οἱ] θρακικὴ πόλις, Σκοπὰς (ὁ), βουνὸν ἢ ὄρος τῆς Βιθυνίας πρὸς τὸν Βόσπορον, Σκόπιος (ὁ], ποταμὸς τῆς Βιθυνίας πρὸς τὴν Γαλατίαν, Σκοπὴ (ἡ), ἀκρωτήριον τῆς Ἀχαΐας, οὗ τὸ τεῖχος Ῥίον, Σκοπὴ [ἡ], νῆσος τῆς Καρίας ἐν τῷ κόλπῳ Γλαύκῳ κτλ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ νῦν, σώζοντα τὸνομα ἐκ παλαιοῦ ἀναμφιβόλως, Σκοέπος [ὁ], ἄκρα τῆς νήσου Ζακύνθου, Σκοπεῖον (τὸ) λόφος καὶ αἰγιαλὸς τῆς Παφλαγονίας παρὰ τὸν Ἅλυν ποταμὸν, μεταξὺ τῶν παλαιῶν πόλεων Ναυσταθμοῦ καὶ Εὐσήνης, καὶ ἄλλα.

Ἡ Σκοπία ἤκμαζε μάλιστα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, εὐανδροῦσα καὶ πλουτοῦσα διὰ τῆς ἐμπορίας καὶ τῶν τεχνῶν. Τειχισμένη δὲ οὖσα καλῶς, ἀντέστη γενναίως πρὸς πολλὰς ἐχθρικὰς ἐπιδρομὰς καὶ πολιορκίας, ὡς τις ἀξιόλογος προμαχὼν τῆς ἐπικρατείας τῶν γραικορωμαίων αὐτοκρατόρων πρὸς δυσμὰς, ὅπως ἦτον εἰς ἄλλην θέσιν τὸ Δυῤῥάχιον (Δουράτσον), πόλις καὶ αὕτη παλαιὰ ἑλληνὶς ἄποικος Κερκυραίων, πρὸς τὸ πέρας τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ἀλλὰ τὰ σωζόμενα ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας τῆς τῶν Σκοπιέων πόλεως, ἐπιφυλαττόμεθα συλλέξαντες νὰ ἐκθέσωμεν ἄλλοτε.

Οἱ Σκοπιεῖς, χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι οἱ πλείονες, λαλοῦντες συνήθως τὰς δύο γλώσσας, ἑλληνικὴν καὶ βουλγαρικὴν, ἀριθμοῦνται σήμερον ὡς 2,000 οἰκογένειαι, γεωπόνοι, ποιμένες, τεχνῖται καὶ ὀλίγοι ἔμποροι, ἄνθρωποι γρηστοὶ φιλομαθεῖς καὶ φιλοπάτριδες ἐκ παλαιοῦ πολιτισμοῦ, ἐπιμελούμενοι ὁπωσδήποτε καὶ τὰ κοινὰ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντα σχολεῖα, τῶν ὁποίων τὴν τελειοποίησιν καὶ ἐπίδοσιν συνιστῶμεν ἰδίως εἰς τὸν νῦν μητροπολίτην καὶ τοὺς προκρίτους αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ ὑπόληψιν τῆς παλαιᾶς ταύτης καὶ ἐνδόξου πόλεως ἐν τῇ κλεινῇ Μακεδονίᾳ.

Ὁ Σκοπίας μητροπολίτης σώζει τὸν τίτλον ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Κάτω Μοισίας, καθ' ἣν ἔχομεν σημείωσιν τῶν ἀρχιερατικῶν τούτων τίτλων. Κάτω δὲ Μοισία ἐλέγετο ἐπὶ τῶν γραικορωμαίων αὐτοκρατόρων ἡ μεταξὺ τοῦ ὄρους Αἵμου [Βαλκανίου) καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἴστρου [Δουνάβεως]. Χώρα τῆς παλαιᾶς Θρᾴκης ὁριζομένη ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τῆς ἄνω Μοισίας [περιλαμβανούσης μέρος τῆς νῦν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας), διὰ τοῦ ποταμοῦ Κιάβρου (Ζηβρίτσας], ἐμβάλλοντος εἰς τὸν Ἴστρον μρὸς δυσμὰς τῆς Νικοπόλεως· Ἀλλ' ἡ θέσις τῆς Σκοπίας ἀπέχει οὐκ ὀλίγον τῆς Κάτω Μοισίας, ὥστε ἀποροῦμεν διατί ἐδόθη τοιοῦτος τίτλος εἰς τὸν Σκοπίας μητροπολίτην. Ὁ νῦν ἐπαινούμενος διὰ τὸν φιλόμουσον Λαρίσσης [μητροπολίτης ἦτο Σκοπίας πρότερον, καὶ δύναται ἂν εὐαρεστῆται, νὰ δώσῃ τελειοτέρας πληροφορίας περὶ τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας ἐκείνης, ἀπευθύνων αὐτὰς εἴτε εἰς ἡμᾶς, εἴτε εἰς τὸν Τηλέγραφον τοῦ Βοσπόρου.

Ε.